

در بارهٔ ترجمه

گاهنامهٔ علمی، فرهنگی، خبری
شمارهٔ ۲، تابستان و پاییز ۱۳۸۵

به همت دانشجویان و فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی
دانشگاه آزاد اسلامی- واحد علوم و تحقیقات و دانشگاه علامه طباطبائی

- ✓ معرفی --- ۱
- ✓ گام دوم --- ۲
- ✓ مصاحبه با استادان ترجمه --- ۴
- ✓ پایان‌نامه‌ها --- ۸
- ✓ نشریه‌ها و خبرها --- ۱۲
- ✓ پایگاه‌های اینترنتی --- ۱۷
- ✓ کتابخانهٔ مطالعات ترجمه --- ۲۲
- ✓ نکته‌ها و ناگفته‌های ترجمه --- ۲۶
- ✓ ضمیمهٔ مقالات:
- ارزیابی کیفیت ترجمه (کریستینا شفنز) --- ۳۲
- گفتگوی بین نظام‌گان‌ها (آزاده کامیار) --- ۳۶

درباره ترجمه

درباره ترجمه بر آن است تا وسیله‌ای باشد برای:

- آشنایی با رشته‌های دانشگاهی ترجمه
- اطلاع‌رسانی در زمینه مسائل مربوط به ترجمه: کتابها، نشریه‌ها، پایان‌نامه‌ها و ...
- آشنایی بیشتر با دوره‌های کارشناسی ارشد مترجمی
- تعامل بهتر و بیشتر با استادان رشته‌های ترجمه در دانشگاه
- انعکاس مقالات، یافته‌ها و دیدگاه‌های علمی دانشجویان، علاقه‌مندان و استادان رشته‌های مرتبط با ترجمه در حوزه مطالعات ترجمه.

این نشریه با نگاهی به گذشته و حال، به آینده می‌اندیشد و امید دارد تا رفته رفته خلأ نشریه‌ای فراگیر و علمی را در این رشته با هدف آموزش و اطلاع‌رسانی پر کند. هزینه تکثیر این شماره از نشریه از محل یارانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات به نشریات دانشجویی تأمین شده است. در اینجا از همکاری، همیاری و پشتگرمی جناب آقای دکتر خلیل علیمحمدزاده معاون محترم فرهنگی این دانشگاه و جناب آقای دکتر بیرجندی ریاست محترم دانشکده ادبیات و زبانهای خارجی سپاسگزاری می‌شود.

شیوه خط به کاررفته در این نشریه، براساس آخرین ویرایش کتاب دستور خط فارسی، مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی است. درباره ترجمه کلیه نظرات و پیشنهادهای شما را درباره خود به دیده منت می‌پذیرد و در انتظار دریافت نوشته‌ها و مقاله‌های شما درباره ترجمه است.

AboutTranslation@gmail.com

Darabareye Tarjomeh

(About Translation)

A Persian Translation Studies Journal

Volume 1, Number 2, Summer 2006

بدین وسیله از استادان بزرگوار این رشته جناب آقای دکتر تجویدی، جناب آقای دکتر ملانظر، جناب آقای دکتر محمودزاده، و سرکار خانم دکتر فرحزاد به دلیل پشتگرمیها و راهنماییهای ارزنده‌شان قدردانی می‌شود.

همچنین از همکاران بزرگوار که نامشان در زیر می‌آید و به طور افتخاری در تهیه و تنظیم مطالب این شماره با ما همراه بوده‌اند سپاسگزاری می‌شود:

آقایان علی‌اکبر عابدیان (ویراستار و مؤلف)، علیرضا کربلائی حاجی اوغلی و علی حاج‌محمدی (کارشناسان ارشد مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه علامه طباطبائی)، حسن اکبری پاکدامن و بهروز ابراهیمی (دانشجویان کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه آزاد - واحد علوم و تحقیقات) امید احمدی (کارشناس ارشد مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه آزاد - واحد علوم و تحقیقات)، و خانم فاطمه‌سادات میریکتا (دانشجوی سال آخر مترجمی زبان انگلیسی)

درباره ترجمه

درباره ترجمه

گاهنامه علمی، فرهنگی، خبری

سال اول، شماره دوم

تابستان و پاییز ۱۳۸۵

صاحب امتیاز: بهروز کروی

مدیر مسئول: علی کازرونی زند

سرمدبیر و ویراستار: سید حسین حیدریان

نقل مطالب (درباره ترجمه) با ذکر مأخذ مانعی ندارد.

وب‌نوشت: about-translation.blogspot.com

پست الکترونیک: AboutTranslation@gmail.com

نشانی: تهران - صندوق پستی ۴۶۳-۱۹۵۷۵

تلفن ارتباط با نشریه: ۰۹۱۲ - ۲۲۷ ۱۶۸۷

یادداشت

گام دوم

شماره دوم نشریه با تأخیری دور از انتظار به چاپ می‌رسد. نشریه دانشجویی مشکلاتی دارد که با توجه به دوره کوتاه دانشجویی در مقطع کارشناسی ارشد، طبیعی می‌نماید: گرفتن مجوز انتشار پس از یکی دو نیمسال و زمانی برای شکل‌گیری و بعد فرارسیدن تکالیف دانشگاهی، پایان‌نامه، و فاصله با همکاران نشریه. پس ظاهراً آن همه اهداف در صفحه نخست برای چنین نشریه‌ای بسیار بعید به نظر می‌آید. ولی تماسها و نامه‌های الکترونیکی شما پس از انتشار اولین شماره به ما ثابت کرد که چندان بیراهه نرفته‌ایم. لطف و اقبالی که از سوی دانشجویان و استادان ترجمه نثار ما شد ما را مصمم کرد تا به سوی انتشار نشریه‌ای دانشگاهی - نه فقط دانشجویی - حرکت کنیم. با همین انتظار بود که از همان آغاز زیر عنوان نشریه آوردیم: دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ... و حالا امیدواریم با چاپ منظم آن به صورت فصلنامه انتشار نشریه را دائمی کنیم.

همزمان رشته مطالعات ترجمه رونق می‌یابد و اهمیت آن روزبه‌روز برای جامعه علمی کشور آشکارتر می‌شود. با گذشت چند سال از برگزاری اولین دوره کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی اکنون فارغ‌التحصیلان مترجمی استادان درسهای ترجمه می‌شوند، نشریه مطالعات ترجمه شماره چهاردهم خود را منتشر می‌کند، و در وبگاهها، مقاله‌های اینترنتی فارسی و وب‌نوشت‌های جوراجور اثر از این رشته نوظهور پدیدار می‌شود.

با این گروه رو به گسترش حالا ما در ابتدای تابستان ۱۳۸۵ برآنیم تا نشریه را فراگیرتر کنیم، و از اینکه شما هم به ما بپیوندید احساس فخر می‌کنیم. استقبال دوستداران ترجمه موجب شد تا ما باور کنیم که می‌توانیم آن‌طور که در شماره نخست وعده داده بودیم به صورت خبرنامه مسائل ترجمه و مترجمی باشیم. و امیدواریم نه فقط علاقه‌مندان رشته‌های ترجمه بلکه تمام دوستداران فارسی و فارسی‌نویسی، علاقه‌مندان به زبان و زبان‌شناسی و همه کسانی که با ترجمه سرو کار دارند ما را با خود صمیمی بدانند. اینجا جایگاه حرف‌های فرهنگی و اندیشه‌های علمی شما درباره ترجمه است.

در شماره نخست نشریه، بسیاری از حرف‌ها تازه بود. در آنجا از رشته "مطالعات ترجمه" سخن گفتیم و اینکه از دهه ۱۹۸۰ به صورت یک رشته مستقل ظهور تازه‌ای یافته است.

در تقسیم‌بندی هومز (هولمز)، مطالعات ترجمه شامل دو شاخه اصلی محض و کاربردی است. شاخه محض خود شامل دو شاخه نظری و توصیفی است. در این نمودار آموزش ترجمه یکی از زیرشاخه‌های کاربردی ترجمه محسوب می‌شود و در کنار آن شاخه‌های ابزارهای کمکی ترجمه، سیاست‌گذاری ترجمه، و نقد ترجمه قرار دارد.

از زبان مهرآموز دکتر فرح‌زاد ناگفته‌های ترجمه را گفتیم:

- تدوین شرح درسها باید دائماً دستخوش تغییر باشد، دائماً باید مواد درسی جدید در آنها بیاید، و دائماً باید دیدگاههای جدید بیاید و درسها باید به‌روز باشند و وقتی می‌گویید ترجمه متون ادبی ۱، ترجمه پیشرفته ۱، هرکدام انگار الی‌الابد همان یک کتاب مخصوص خود را دارند. متأسفانه در ایران تدوین کتابها انحصاری است.... هنوز هم بسیاری از استادانی که ترجمه تدریس می‌کنند فکر می‌کنند که همان تجربه خودشان را که در اختیار دانشجو می‌گذارند آموزش ترجمه محسوب می‌شود؛ ولی این به هیچ وجه کافی نیست.

و از زبان کریستینا شفندر دفاع از استقلال مطالعات ترجمه از زبان‌شناسی گفتیم:

- هنگامی که در نیمه دوم قرن بیستم مطالعه نظام‌مند ترجمه آغاز گردید، بسیار تحت تأثیر زبان‌شناسی (کاربردی) قرار داشت. ترجمه به‌عنوان پدیده‌ای زبان‌شناختی، و به‌عنوان عملیاتی فیزیکی که بر زبانها اجرا می‌شود، تلقی می‌گردید. به این عملیات، چنانچه از تعریف زیر نیز پیداست، به چشم فرایند تبدیل رمز (رمزگردانی یا transcoding) بین زبان مبدأ و زبان مقصد نگریسته می‌شد:
 - ترجمه را می‌توان چنین تعریف کرد: جایگزینی مواد متنی در یک زبان (زبان مبدأ) با مواد معادل در زبانی دیگر (زبان مقصد). (کتفورد، ۱۹۶۵:۲۰)
 - هرگونه اختلاف میان زبان مبدأ و زبان مقصد که در ترجمه نمایان می‌گردد به اختلافات میان دو نظام زبان‌شناختی نسبت داده و در نتیجه، مطالعات ترجمه به‌عنوان رشته‌ای زبان‌شناختی شناخته می‌شد. و بعد درباره مقوله هنجار در ترجمه (از زبان شفنز) مطالبی آوردیم:
 - هنجارهای ترجمانی به‌عنوان محدودیت‌های رفتاری درونی که دربردارنده ارزشهای مورد اشتراک یک اجتماع هستند، شناخته می‌شوند. بنابراین، تمامی تصمیم‌گیرها در فرایند ترجمه (غالباً یا منحصرأ) تحت تأثیرنظامهای زبان‌شناختی مربوط به دو زبان انجام نمی‌گیرند، بلکه اصولاً به‌وسیله هنجارهای ترجمانی کنترل می‌شوند.
- در این شماره، باز به ناگفته‌های ترجمه پرداخته‌ایم. پس از مصاحبه با استادان ترجمه به پایان‌نامه‌ها نزدیکتر شده‌ایم تا ضمن معرفی آنها به همه دستداران تحقیق در ترجمه، دانشجویان جدید را نیز با عناوین آنها آشنا کنیم و امیدواریم با ادامه این روند گامی در جهت تهیه کتابشناسی کامل پایان‌نامه‌های این رشته برداریم. در قسمت پایگاه‌های اینترنتی علاوه بر معرفی چند پایگاه فارسی، فهرستی از پایگاه‌های نشریات تخصصی بین‌المللی درباره ترجمه (به زبان انگلیسی) را ارائه کرده‌ایم. سپس برخی از کتابهای موجود رشته را معرفی، و مطالب عملی ترجمه را در بخش نکته‌ها و ناگفته‌های ترجمه بیان کرده‌ایم. در قسمت ضمیمه مقالات، علاوه بر مقاله ترجمه شده‌ای از کریستینا شفنز با عنوان ارزیابی کیفیت ترجمه: از ترجمه "خوب" به ترجمه "متناسب نقش گرا"، مقاله دیگری در خصوص نظریه نظام چندگانه (یا به تعبیر نویسنده نظامگان) آمده است.

سردبیر

فهرست مطالب هدف برای شماره سوم این نشریه علاوه بر عناوین این شماره شامل موارد زیر خواهد بود:

- آشنایی با تاریخ مطالعات ترجمه
- درباره مترجمان - نکته‌هایی از مترجمان
- آشنایی بیشتر با دوره کارشناسی ارشد مترجمی - مشخصات مراکز ارائه‌دهنده این دوره در ایران
- برنامه و سرفصل دروس کارشناسی ارشد
- اخبار گروه ترجمه‌شناسی انجمن زبان‌شناسی ایران (تاریخ جلسات فصلی، موضوع جلسه آینده)
- اخبار پایان‌نامه‌ها - در جهت تهیه کتابشناسی کامل پایان‌نامه‌های مترجمی
- بررسی آخرین آزمونهای ورودی کارشناسی ارشد - منابع آزمون
- معرفی کتابهای جدید در مطالعات ترجمه و کتابهای موجود این رشته

بدین وسیله از همه علاقه‌مندان در کلیه رشته‌های مرتبط با حوزه‌های ترجمه و زبان دعوت به همکاری می‌شود. در صورت تمایل، به همراه مقاله‌ها و نوشته‌های خود یک قطعه عکس خود را نیز ارسال فرمایید. همچنین خواهشمند است در صورت دسترسی به هرگونه خبر، رویداد و مطلب قابل توجهی مرتبط با ترجمه، آن را جهت انعکاس در این نشریه برای ما ارسال کنید. از طریق صندوق پستی جدید (که در قسمت شناسنامه نشریه ذکر شده است)، نشانی پست الکترونیک یا تلفن با ما در ارتباط باشید.

شماره سوم نشریه علاوه بر عناوین همیشگی حاوی بررسی جامعی از آزمونهای سراسری کارشناسی ارشد مترجمی در دانشگاههای آزاد و سراسری با درج منابع و نمونه سوالات تخصصی این آزمونها (با پاسخ) خواهد بود.

مصاحبه با استادان ترجمه

این شماره: خانم دکتر فرزانه فرحزاد - قسمت دوم

سید حسین حیدریان

farahzadatu@yahoo.com

درباره ترجمه

○ ... تأثیر دوره‌های تربیت مترجم را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

به نظر من تأثیر بسیاری روی جامعه و سلیقه ترجمه گذاشته است. این را تنها من نمی‌گویم. یکی از دانشجویان در کار روی پایان‌نامه خود ترجمه‌های اول انقلاب و ترجمه‌های چند سال اخیر را با هم مقایسه کرده و تفاوت‌های آشکاری در آن دیده است. به نظر من وجود دوره‌های گسترده ترجمه و ویرایش قطعاً روی سلیقه جامعه و توقع آن تأثیر مثبت می‌گذارد.

○ در مقایسه با سایر نقاط دنیا خود این دوره تا چه حد درست اجرا شده است؟

ببینید، ما درست و غلط را نمی‌توانیم راجع به اجرای رشته بیان کنیم. در جاهای دیگر دنیا نیز ما این رشته را به همین صورت داریم که مهمترین آن دانشگاه مونری در ایالت کالیفرنیا آمریکا است و کار آنها تربیت مترجم حرفه‌ای برای بازار است. این یکی از جاهای نادری است که به طور کلی رویکرد آن با دیگر جاها متفاوت است و برخورد تئوریک بسیار کمی با مسائل دارند و مدلهایی به نام Monterey Models دارند و در یک کنفرانس سالانه این مدلها را معرفی می‌کنند. از تمام دانشگاه‌های دنیا مدرسان ترجمه می‌روند و این پروژه را می‌بینند. جالب است که بدانید کتابهای درسی ما را افراد دانشگاهی می‌نویسند. اما آنجا برای واحدهای درسی کتابهای کم‌حجمی تهیه می‌شود که افراد حرفه‌ای آنها را می‌نویسند. اما دانشگاه ابتدا به آنها مدلی می‌دهند و می‌گویند چه نکاتی را باید در کتابها بگنجانند. سپس آنرا ویرایش و بر اساس اهداف خود تنظیم می‌کنند و درس می‌دهند. یعنی مدل را از بازار به دانشگاه می‌برند که مدل بسیار خاصی است و من جای دیگری با آن برخورد نکرده‌ام. اخیراً با خانمی صحبت کردم که در همین شهر مونری کار ترجمه می‌کند و دارای دارالترجمه رسمی حقوقی است و به فارسی و انگلیسی ترجمه می‌کند. به ایشان پیشنهاد شده بود که چنین کتابی بنویسد و ایشان در تماسی با من گفتند نمی‌دانم باید از چه مطالبی استفاده کنم؛ چون شما در ایران ترجمه درس می‌دهید اگر چیزی دارید به من معرفی کنید تا در این کتاب استفاده کنم. من هم بخش تحلیلی و دستوری کتاب نخستین درسهای ترجمه را برای

به نظرم موفق‌ترین پایان‌نامه، آن است که توانسته باشد راه جدیدی را باز کند. اکثر پایان‌نامه‌هایی که تاکنون دفاع شده‌اند (از جمله در ترجمه شفاهی، رسانه‌ای، و نوار و فیلم) راه تازه‌ای را باز کرده‌اند.

ایشان فرستادم. اما این مدل آنها، مدل خاصی است که بر پایه نظریه نیست و نام تئورسین خاصی در آن نیست و کاملاً عملی است. می‌خواستیم بگویم دنیا معیار ثابت ندارد. مثلاً در انگلیس یا اتریش ترجمه به نوع دیگری تدریس می‌شود. در برخی جاها تأکید بر روی متنهای تبلیغاتی و در برخی نقاط دیگر روی ادبیات است.

○ پس معیار ما بی‌معیاری است؟

نه این قدر نا امید نباشید. ولی به نظر من اشکالات و تفاوت‌هایی هست که عمدتاً ناشی از شرایط اجتماعی و هدف دوره‌های تربیت مترجم است.

○ چرا در اینجا کسی برای این رشته دلسوزی نمی‌کند؟ مثلاً آن انحصارگری که (در بخش قبلی مصاحبه) فرمودید تا حدی است که برای نوشتن شرح دروس و منابع کارشناسی ارشد این رشته از شما، دکتر ملانظر و دیگران دعوت نشده.

اینها اتفاق افتاده و بیشتر در اثر عدم آشنایی با این رشته است که مسائلی به وجود آورده. مهم این است که در این فضا ما بالاخره توانستیم برای آموزش ترجمه هویتی دست و پا کنیم. مطالعات ترجمه رشته تازه‌ای است و تا مدت‌ها همه‌جا زیرمجموعه گروه زبان‌شناسی شناخته می‌شده. در برخی جاها توانسته‌اند گروهی با نام مطالعات ترجمه تأسیس کنند و در برخی جاها خیر. در مورد آن بی‌معیاری فراموش نکنید که ما یک انقلاب و یک دوره جنگ داشتیم که در آن هنگام دوره مترجمی دایر بوده و ما در شرایط بسیار سخت به آن دوره شکل داده‌ایم. نباید آنقدر آرمان‌گرا باشیم که این واقعیتها را نادیده بگیریم. به نظر من چندان بیراهه نرفته‌ایم. چون حاصل کار چند سال اخیر ما نشان می‌دهد که به هر حال ما حرف‌هایی داشته‌ایم که قابل عرضه در صحنه‌های بین‌المللی بوده. نباید خیلی بدبین بود.

○ پایان‌نامه‌ها در چه حوزه‌هایی موفق بوده‌اند و ما در چه حوزه‌هایی تحقیقات بهتری داشته‌ایم؟

حقیقت این است که چون رشته جدید است، پس پایان‌نامه‌ها به هر موضوعی که پرداخته‌اند آن موضوع جدید بوده. مثلاً در ترجمه شفاهی ما تحقیقی نداشته‌ایم اما اکنون ۵ یا ۶ پایان‌نامه کارشناسی ارشد در این حوزه دفاع شده است. سابقاً ما در ترجمه رسانه‌ای حرفی برای ترجمه زیرنویس نداشته‌ایم تا حالا چند پایان‌نامه در این زمینه کار شده. در ترجمه فیلم و نوار حرفی نداشته‌ایم ولی اکنون چند پایان‌نامه در این حوزه نوشته شده است. این پایان‌نامه‌ها اکنون موضوعات بسیاری را در برمی‌گیرند و به مسائل بکر و تازه می‌پردازند. اینکه بخواهم بگویم بهترین آن برای من کدام بوده سخت است. زیرا به تک تک این رشته‌ها علاقه‌مند شده‌ام. مثلاً دو تا پایان‌نامه در فضای پیکره زبانی داشته‌ایم که برای من بسیار جالب بود. به نظرم موفق‌ترین پایان‌نامه، آن است که توانسته باشد راه جدیدی را باز کند. اکثر پایان‌نامه‌هایی که تاکنون دفاع شده‌اند راه تازه‌ای را باز کرده‌اند.

کتفورد آنقدر نتوانست جا باز کند که ناپیدا؛ زیرا او زبان بسیار سختی دارد و با مفاهیم خیلی انتزاعی مواجه می‌شود، نمونه‌های محدودی را مطرح کرده و به قشر خاصی از مخاطبان منحصر شده. اما ناپیدا که پایه‌گذار برخورد زبانشناسی با ترجمه بود حرفهایش را طوری زد که برای بسیاری از کسانی که در فضای کار عملی و یا تدریس ترجمه بودند قابل فهم بود.

○ چند درصد از پایان‌نامه‌ها می‌توانند اثرگذار و قابل چاپ باشند؟

متأسفانه این مشکل هست که بیشتر دانشجویان ما دنبال چاپ مقاله از روی پایان‌نامه نمی‌روند. می‌خواهند مدرک بگیرند و بروند. این را حتماً بنویسید. گاه ما حریف یک دانشجو نشده‌ایم که یک مقاله از پایان‌نامه‌اش بنویسد تا به نام خودش چاپ کنیم. در چنین وضعیتی یافته‌های تحقیق که در پایان‌نامه آمده به اطلاع دیگران نمی‌رسد و تأثیر آنها معلوم نمی‌شود.

○ آقای کروی از روی پایان‌نامه خودشان چند مقاله روی اینترنت ارائه کرده‌اند.

ایشان استثناء هستند. ما هم افتخار می‌کنیم که بدانیم دانشجویان قبلی این رشته که اکنون همکاران ما هستند چنین کاری انجام می‌دهند.

○ به نظر شما بهتر نیست وبگاهی وجود داشته باشد که تمام دانشجویان را از کار یکدیگر آگاه کند.

حق با شماست. فعلاً همان‌طور که حتماً می‌دانید یک yahoo group هست که دانشجویان علامه تأسیس کرده‌اند که همه می‌توانند عضو شوند. گهگاه اخبار را هم اعلام می‌کنند.

○ نشانی این گروه در (شماره قبل و) این شماره از خبرنامه درج شده. یا مثلاً وب‌نوشت مطالعات ترجمه و درباره ترجمه نیز خوبند اما باید خیلی منسجم‌تر و فراگیرتر باشد. قبلاً بسیاری از دوستان ما در زمینه‌های مرتبط، پایان‌نامه ارائه کرده‌اند و ما بی اطلاع بوده‌ایم و یا جلسه گروه ترجمه‌شناسی انجمن تشکیل شده و ما متوجه نشده‌ایم.

خوب این مسئله باید رفته رفته حل شود، الان انجمن زبانشناسی وبگاه خود را تأسیس کرده و در مورد برگزاری جلسات مربوط به این رشته اطلاعاتی را در اختیار مراجعه‌کنندگان قرار می‌دهد.

○ بسیاری از دانشجویان در مورد اجرای دوره دکتری مطالعات ترجمه در ایران سؤال می‌کنند. این مسئله الان در چه مرحله‌ای است؟

هم‌اکنون آقای دکتر ملانظر در حال تدوین عناوین و شرح دروس این دوره هستند و در نظر دارند از استادان سراسر کشور نظرخواهی کنند تا شرح دروس با مسائل فرهنگی و نیازهای محیط‌های دانشگاهی منطبق باشد. اجرای دوره دکتری نیاز به ابزار و زمینه‌هایی دارد که باید همه مهیا باشند. بزودی نتیجه اعلام خواهد شد.

○ در دوره‌های ارشد و دکتری مباحث نظری ترجمه مطرح می‌شود. می‌خواستم سؤال اولم را طور دیگری مطرح کنم: کدامیک از نظریه‌پردازان ترجمه روی دیگر نظریه‌پردازان و کدامیک بیشتر روی دروس دانشگاهی ما تأثیر گذاشته‌اند؟

این سؤال دشواری است. در خارج از ایران چطور می‌توان قضاوت کرد؟ فرض کنید برای کسانی که در ترجمه متون مذهبی بوده‌اند ناپیدا حرف آخر را زده است. در ایران ما، از جمله خود من، بسیار تحت تأثیر نظریه ناپیدا

بوده‌ایم. کتاب نخستین *درسهای ترجمه* و فصل تحلیل دستوری آن بر اساس نظریه نایدا است و یک علت مهم آن این بوده که هیچ منبع دیگری در دسترس نداشتم و دیگر اینکه توانستم مطالب آن را به تجربیات ناچیز خودم در ترجمه مرتبط کنم. کتفورد آنقدر نتوانست جا باز کند که نایدا؛ زیرا او زبان بسیار سختی دارد و با مفاهیم خیلی انتزاعی مواجه می‌شود، نمونه‌های محدودی را مطرح کرده و به قشر خاصی از مخاطبان منحصر شده. اما نایدا که پایه‌گذار برخورد زبانشناسی با ترجمه بود حرفهایش را طوری زد که برای بسیاری از کسانی که در فضای کار عملی و یا تدریس ترجمه بودند قابل فهم بود. پس از آن نظریه‌های ترجمه دیگر شاخه‌شاخه می‌شود. مانند جامعه‌شناسی و ترجمه، ادبیات و ترجمه و مباحث پسا استعماری و پساساختارگرایی و ترجمه.

○ در آموزش ترجمه چطور؟

ما نظریه خاصی برای آموزش ترجمه نداشته‌ایم. اما آنچه اتفاق افتاده است کاربرد نظریه‌های دیگران و استفاده از آن در آموزش بوده در جاهای دیگر هم وضع همین بوده، مثلاً نیومارک از تقسیم‌بندی‌هایی که برای نقشهای زبان شده استفاده می‌کند و مدلی را معرفی می‌کند که در آن دو نوع ترجمه مطرح شده است. درباره انواع ترجمه و اتفاقی که در آن می‌افتد بسیار صحبت شده. اما درباره آموزش ترجمه بسیار کم حرف زده شده.

○ آیا بحثهای نظری و مفاهیمی چون معادل و واحد ترجمه سرآغازی برای قالب درست کردن و تدریس و ترجمه بهتر نیست؟

این بحثها دو جنبه نظری و عملی دارد. پس از اینکه بحثهای نظری مطرح می‌شوند و قالبهایی - که به آن اشاره کردید - درست می‌شوند معلم می‌تواند از آنها استفاده کند. معلم اختیار دارد که از آن قالبها استفاده نکند یا کند. می‌تواند برای یک درس از یک قالب و برای درسی دیگر از قالب دیگری استفاده کند. مثلاً به نظر من نظریه "نایدا" برای ابتدای کار ترجمه بسیار کارآمد است. اما وقتی دانشجویان تجربه بیشتری به دست می‌آورند می‌توانند با نظریه‌های دیگر نیز آشنا شوند. آن‌طور نیست که یک نظریه به قدری تأثیرگذار باشد که دیگر نظریه‌ها را تحت-الشعاع قرار داده باشد. همه این نظریه‌ها با چند سال اختلاف در جوامع مختلف مطرح شده و برای هر کدام هم یک سری کاربردهای آموزشی پیدا شده است.

مثلاً نظریه هلیدی، به ترجمه راه می‌یابد و در کتاب درسی مونا بیکر با نام *In Other Words* به کار می‌رود.

○ ما معمولاً به دنبال کتابهایی هستیم که می‌گویند: *How to Translate*

خوب، هر کسی فکر می‌کند به این سؤال پاسخ داده است. مثلاً داگلاس رابینسون (*Douglas Robinson*) کتابی دارد که در آن می‌گوید: *How to Translate* و راجر بل (*Roger Bell*) هم در کتاب خود همین را مطرح می‌کند و ترجمه را از دیدگاه *Discourse* مطرح می‌کند. به هر حال خیلی‌ها فکر می‌کنند به این سؤال پاسخ داده‌اند.

○ با تشکر فراوان از فرصتی که در اختیار ما قرار دادید.

پایان نامه ها

پایان نامه های کارشناسی ارشد دانشکده ادبیات فارسی و زبانهای خارجی دانشگاه علامه طباطبائی در گروه ترجمه

گردآوری: علی کازرونی زند

◆ Persian-to-English Translation in Iran after the Islamic Revolution (1979-1989),
by: **Alireza Karbalaee Hajioqli**, Advisor: Dr. Hussein Mollanazar, Reader: Dr. Salar Manafi
Anari, Examiner: Dr. Ahmad Sedighi 2005

عنوان: ترجمه فارسی به انگلیسی در ایران پس از انقلاب اسلامی (۱۳۶۷-۱۳۵۷)

نویسنده و محقق: علیرضا کربلائی حاجی اوغلی

استاد راهنما: دکتر حسین ملانظر، استاد مشاور/استاد داور: دکتر سالارمنافی اناری / دکتر احمد صدیقی. این پایان نامه دارای کتابنامه و واژه نامه و در سال تحصیلی ۸۳-۸۲ با تعداد صفحات ۲۱۹+ XI ارائه شده است. چارچوب نظری این تحقیق، نظریه Even-Zohar موسوم به Polysystem Theory است که ترجمه را تنها پدیده ای محدود به مباحث زبانشناسی (از قبیل دستور زبان، واژگان و غیره) نمی داند بلکه آنرا پدیده ای گسترده، پیچیده و در تعامل با سایر مؤلفه های شاکله محیطی معرفی می کند که در آن شکل می گیرد. از مهمترین آنها می توان به نظامهای سیاسی، عقیدتی، نژادی، جغرافیایی، فرهنگی و اقتصادی اشاره کرد. گرچه هریک از این نظامها در جای خود مستقل انگاشته می شوند ولی این استقلال در حقیقت جنبه انتزاعی و نظری دارد تا عینی و واقعی، زیرا هر یک از آنها در تعامل اجتناب ناپذیر با سایر نظامها بوده و هم از آنها تأثیر می پذیرند و هم بر آنها تأثیر می گذارند.

فرضیه در این رساله بررسی میزان صحت این باور بوده است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی عزمی راسخ برای ترجمه آثار فارسی به انگلیسی در ایران شکل گرفته است. یافته های تحقیق مؤید آن است که انقلاب اسلامی از ترجمه بعنوان ابزاری کارآمد و مؤثر در عرصه کارزار فرهنگی، عقیدتی و سیاسی بهره می گیرد.

❦ ❦ ❦ ❦

◆ A Target-Reader-Based Approach Towards Naturalness in Translation from English to Persian, by: **Amir Reza Banaee**, Advisor: Dr. Sedighi, Reader: Dr. Manafi, Examiner: Dr. M. Fahim, July 2005.

عنوان: رویکردی به طبیعی بودن ترجمه از زبان انگلیسی (زبان مبدأ) به فارسی از نظر خواننده زبان فارسی (زبان مقصد)

دارای کتابنامه و واژه نامه و از نوع کاربردی است. سال تحصیلی ۸۳ - تعداد صفحات ۱۰۸
چارچوب نظری به کار رفته در این تحقیق بر سه پایه استوار است: ۱- ترجمه و طبیعی بودن آن بر اساس نظریه ارتباط (Relevance Theory) ۲- ارتباط ترجمه و طبیعی بودن آن از دیدگاه نظریه Schemata Theory ۳- ارزیابی ترجمه بر مبنای طبیعی بودن آن.

مبنای این تحقیق بر این فرضیه استوار است که با توجه به دیدگاه، فرایند ذهنی و واکنش خوانندگان زبان مقصد، طبیعی بودن در ترجمه نتیجه چند عامل اساسی می‌باشد: دخالت زبان مبدأ، فهم آن، و مطابقت با هنجار زبان مقصد (هنجار طبیعی یا قابل قبول بودن)

یافته‌های تحقیق: نتایج حاصل از تحقیق عملی مطابق با بررسی‌های نظری صورت گرفته در تحقیق و همچنین فرضیه‌های بنیادی این تحقیق بوده است.

❖ ❖ ❖ ❖

❖ **Small Corpora in Translation Studies, Comparing Thematic Organization in Two Languages (English and Persian), by: Mina Abedi, Advisor: Dr. Gholam-Reza Tajvidi, Reader: Dr. Farzaneh Farahzad, Examiner: Dr. Ahmad Sedighi. June 2004.**

عنوان: پیکره زبانی کوچک در مطالعات ترجمه: مقایسه ترتیب موضوعی دو زبان انگلیسی و فارسی

نویسنده و محقق: مینا عابدی، استاد راهنما: دکتر غلامرضا تجویدی.

استاد مشاور/ استاد داور: دکتر فرزانه فرحزاد / دکتر احمد صدیقی - دارای کتابنامه و واژه‌نامه و از نوع کاربردی می‌باشد.

سال تحصیلی ۸۲-۸۳ - تعداد صفحات IX+۱۴۷

چارچوب نظری این تحقیق بر اساس تعریف توماس هیلیدی از ترتیب موضوعی زبان و روشی که وی برای تجزیه و تحلیل ترتیب موضوعی زبان به کار می‌برد می‌باشد. مهمترین سؤال مطرح شده در این تحقیق این است که آیا بین متن اصلی (انگلیسی) و متن ترجمه شده (فارسی) از نظر ترتیب موضوعی جملات هماهنگی وجود دارد یا خیر؟ فرضیه مطرح شده این است که هماهنگی کامل بین متن اصلی و متن ترجمه شده از نظر ترتیب موضوعی وجود دارد.

یافته‌های تحقیق: یکی از مهمترین یافته‌های این تحقیق این است که تفاوت بین عنوان اصلی و متون ترجمه شده از نظر ترتیب موضوعی امری است طبیعی. تجزیه و تحلیل مبتدا و خبر و مشخصه‌های مربوط به مبتدا نشان داد که تشابهات و تفاوت‌هایی بین زبان انگلیسی و فارسی از نظر ترتیب موضوعی وجود دارد. تشابهات موجود بین این دو زبان مربوط به نوع مبتدا بود. در بیشتر موارد مبتدای جمله در هر دو زبان را یک گروه اسمی تشکیل می‌داد. تفاوت‌های موجود بین این دو زبان مربوط به بسامد مشخصه‌های مبتدا از انگلیسی به فارسی می‌شد. مهمترین این تفاوت‌ها عبارت بودند از: کاهش بسامد مبتدای ساده از انگلیسی به فارسی، افزایش مبتدای چندگانه از انگلیسی به فارسی و کاهش مبتدای موضوعی از انگلیسی به فارسی.

❖ ❖ ❖ ❖

❖ **The Effect of the Quran Translators' Ideological Presuppositions on Their Translations, by: Mohammad Mohaqeq, Advisor: Dr. Hussein Mollanazar, Reader: Dr. Salar Manafi Anari, Examiner: Dr. Fahim, 2004.**

عنوان: نقش پیش‌فرض‌های ایدئولوژیک مترجمان قرآن کریم بر ترجمه‌هایشان

دارای کتابنامه و پایان‌نامه از نوع کاربردی است.

سال تحصیلی ۸۲ - ۸۳ - تعداد صفحات ۱۳۱

این تحقیق با مقایسه سه ترجمه قرآن بر آن است تا با استفاده از منابع مطالعات ترجمه به این پرسشها پاسخ دهد: نقش پیش‌فرض‌های ایدئولوژیک مترجمان قرآن بر ترجمه‌هایشان چیست؟ چه چیزی موجب فهم متفاوت قرآن می‌شود؟ نقش تفاسیر، پاورقیها و دیگر توضیحات در ترجمه قرآن چیست؟

فرضیه در تحقیق این است که پیش‌فرض‌های ایدئولوژیک مترجمان، فرایند ترجمه را هدایت می‌کند.

یافته های تحقیق: با توجه به بررسیهای انجام شده، ایدئولوژیهای مترجمان قرآن به عنوان شیعه، سنی و مسیحی تأثیر بسزایی در شیوه ترجمه آنها دارد و متناسب با آیات مورد نظر تغییراتی در راهکارهای ترجمه، گزینش معادل و ارائه توضیحات به اشکال پاورقی یا توضیحات میان پرانتز به وجود می آورد.

✦ ✦ ✦ ✦

◆ Strategies Applied in the Translation of Culture-Specific Items in Literary Texts, by: **Farideh Shabani Rad**, Advisor: Dr. Hussein Mollanazar, Reader: Dr. Salar Manafi Anari, Examiner: Dr. Fahim, 2004.

عنوان: استراتژی های به کار رفته در ترجمه واژه های فرهنگی خاص در متون ادبی

دارای کتابنامه و از نوع بنیادی است - سال تحصیلی ۸۳- تعداد صفحات: VIII + ۹۹ هر زبان از واژه‌هایی استفاده می‌کند که مختص به همان زبان است و معمولاً معادلی در جوامع زبانی دیگر ندارد. این پدیده خلأ زبانی نامیده می‌شود. در بعضی از فرهنگها مردم بین جنبه‌های مختلف یک مفهوم تمایز قائل می‌شوند. در نوع دوم برای یک مفهوم هیچ معادلی در فرهنگ مقصد وجود ندارد. پرسشهای تحقیق حاضر عبارتند از: ۱. مترجمان آثار ادبی از چه استراتژی‌هایی برای ترجمه واژه‌های فرهنگی خاص استفاده می‌کنند؟ ۲. آیا مترجمان از استراتژی‌های یکسان استفاده می‌کنند؟ ۳. ترجمه آثار ادبی در دو دوره زمانی چه تفاوت‌هایی دارد؟ زمان، عامل تأثیرگذاری در اتخاذ استراتژی‌های متفاوت برای خلأ واژگانی در دوره‌های متفاوت است. بعد از بررسی استراتژی‌های به کار رفته مترجمان، مشخص شده که تقریباً در اکثر موارد آنها برای پر کردن خلأ واژگانی مربوط به یک مقوله فرهنگی خاص از استراتژی‌های یکسان استفاده می‌کنند. همچنین بعد از مقایسه ترجمه‌ها در دو دوره زمانی به این نتیجه می‌رسیم که مترجمان قبل از انقلاب از استراتژی‌های وام‌گیری و پانویس بیش از مترجمان بعد از انقلاب استفاده کرده‌اند. فرضیه‌ها: قوانینی (Regulation) در اتخاذ استراتژی‌های مترجمان برای پر کردن خلأ فرهنگی وجود دارد، اما همیشگی نیست.

✦ ✦ ✦ ✦

◆ In Pursuit of Feminine Translation of Parler Femme, by: **Zahra Fani**, Advisor: Dr. Farahzad, Reader: Dr. Hussein Mollanazar, Examiner: Dr. G. Tajvidi, Winter 2004.

عنوان: در جستجوی ترجمه زنانه متون زنان.

دارای کتابنامه و واژه‌نامه و از نوع بنیادی است - تعداد صفحات VII + ۹۷ مبانی نظری پایان‌نامه بر اساس ادبیات موجود در زبان انگلیسی بنا شده و سعی گردیده از جدیدترین منابع موجود استفاده شود. به دلیل تازگی موضوع و همچنین تازگی رشته، پایان‌نامه دارای چهارچوب نظری از پیش تعیین شده نیست، فرضیه‌ها: ۱- جنسیت مترجم در امر ترجمه تأثیر دارد. ۲- جنسیت مترجم بسادگی به وسیله دیدگاهش به عنوان اول شخص و یا راوی شناخته می‌شود. یافته های تحقیق: بر اساس نتایج بدست آمده جنسیت مترجمان می‌تواند در کار آنان تأثیر داشته باشد. مترجمان مرد نمی‌توانند به راحتی خود را به جای نویسنده زن بگذارند.

✦ ✦ ✦ ✦

◆ Translation of Cohesion through Explication in Quranic Translation: A Case Study on Chapter XII: Yusuf, by: **Mohammad Yazdani**, Advisor: Dr. S. Manafi Anari, Reader: Dr. Hussein Mollanazar, Examiner: Dr. Sedighi, September 2004.

عنوان: انتقال پیوندهای انسجامی از طریق بسط و شفاف سازی در ترجمه‌های قرآن به زبان انگلیسی،

مطالعه‌ای موردی درباره سوره یوسف (ع)

دارای کتابنامه و از نوع بنیادی است - سال تحصیلی ۸۳- ۸۲ - تعداد صفحات: ۱۶۰

فرضیه‌ها (خنثی): ۱- تفاوتی بین نظام انسجامی انگلیسی و عربی نیست و بسط و شفاف‌سازی نتیجه تفاوت‌های متن مبدأ (قرآن کریم) و متن مقصد (ترجمه انگلیسی) نیست ۲- مترجمان قرآن کریم برای انتقال وصله‌های انسجامی متن مبدأ با مشکلی مواجه نشده‌اند ۳- بسط و شفاف‌سازی دستخوش معیارهای ضروری ترجمه نیست و صرفاً محصول گرایشهای شخصی مترجمان است. یافته‌های تحقیق: علاوه بر پنج وصل انسجامی مشترک زبان عربی و انگلیسی، موارد اعراب و صرف فعل نیز به عنوان وصله‌های انسجامی اختصاصی زبان عربی شناسایی شد.

✦ ✦ ✦ ✦

◆ *Explicitation of Cohesive Markers: A Feature of the Translation Process and Product.* by: **Mustafa Komeili**, Advisor: Dr. Hussein Mollanazar, Reader: Dr. Farahzad, September 2004.

عنوان: آشکار سازی عناصر انسجامی: یکی از ویژگیهای فرایند و محصول ترجمه

دارای کتابنامه و از نوع بنیادی است- تعداد صفحات: ۱۳۹
مبانی نظری تحقیق: نقطه شروع تحقیق فرضیه آشکارسازی بلوم کولکا (۱۹۸۶) است که اظهار می‌دارد آشکارسازی عناصر انسجامی ویژگی‌ای است نهفته در ذات فرایند ترجمه و مستقل از تفاوت‌های ساختاری میان زبانهای شرکت کننده در این فرایند. بر مبنای این فرضیه و نیز این عقیده رایج که متون ترجمه‌ای از متون غیر ترجمه‌ای متفاوتند، این تحقیق بررسی فرضیه‌های زیر را اساس کار خود قرار داده است: ۱- عناصر انسجامی حذف طی فرایند ترجمه انگلیسی به فارسی دچار تغییرات کمی و کیفی می‌شود ۲- آشکارسازی عنصر انسجامی حذف یکی از ویژگیهای فرایند ترجمه انگلیسی به فارسی است ۳- آشکارسازی حذف یکی از ویژگیهای متون ترجمه‌ای فارسی است ۴- علت نهایی آشکار سازی تنها تفاوت‌های ساختاری بین زبانهای انگلیسی و فارسی و اختلافات سبکی میان مترجمان نیست بلکه عامل سومی نیز در این میان مؤثر است. یافته‌های تحقیق: تجزیه و تحلیل یافته‌ها نشان داد که متون ترجمه‌ای فارسی از جهت استفاده از عنصر انسجامی حذف از متون اصلی انگلیسی و متون غیر ترجمه‌ای فارسی متمایزند. یافته‌ها نشان داد که مترجمان فارسی هنگامی که به زبان فارسی می‌نویسند آزادی بیشتری از خود در استفاده از حذف نشان می‌دهند به نسبت موقعی که از زبان انگلیسی به فارسی ترجمه می‌کنند.

✦ ✦ ✦ ✦

◆ *Translation Strategies Adopted by English Translators of Hafiz Poetry,* by: **Jamshid Abbasi Gharghani**, Advisor: Dr. S. Manafi, Reader: Dr. Hussein Mollanazar, Examiner: Dr. K Mahmoodzade, January 2004.

عنوان: استراتژیهای ترجمه مترجمان انگلیسی اشعار حافظ

این تحقیق از نوع بنیادی و دارای کتابنامه و واژه‌نامه است. سال تحصیلی ۸۳-۸۲ تعداد صفحات ۱۲۸.
در مبانی نظری این تحقیق نظریات نظریه‌پردازانی چون پیتر بوش و خوزه لامبرت در زمینه ترجمه ادبی، ویلیام فراست و دیوید کرونولی در مورد ترجمه شعر و وینی و داربلنه، لارنس ونوتی و آندره لوفوویر در مورد استراتژیهای ترجمه بررسی می‌گردد.
یافته‌های تحقیق: اکثر مترجمان غزلیات حافظ ترجمه‌های منظوم ارائه داده‌اند. روند ترجمه اشعار حافظ از سال ۱۷۷۱ تا ۱۸۷۵ به روش آزاد اما از سال ۱۸۷۵ به بعد به ترجمه تحت اللفظی گرایش داشته است. مترجمان دوره اول بیشتر از استراتژیهای بومی‌سازی و در دوره دوم بیشتر از استراتژیهای بیگانه‌سازی استفاده کرده‌اند.
فرضیه‌ها: ۱- قوانینی در استراتژیهای به کار گرفته شده در ترجمه مترجمان در دوره‌های زمانی مختلف وجود دارد، اما دقیق نیست. ۲- به کارگیری برخی از استراتژیها اجباری و برخی اختیاری بوده‌اند. ۳- برخی استراتژیها در خدمت بومی‌سازی و برخی در خدمت بیگانه‌سازی بوده‌اند. ۴- استراتژیهای به کار گرفته شده را اهداف مترجمان از ترجمه تعیین می‌کرد.

نشریه ما و خبرها

شماره سیزدهم و چهاردهم فصلنامه مطالعات ترجمه منتشر شد

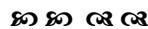
شماره سیزدهم فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات ترجمه (به مدیر مسئولی دکتر حسین ملانظر و سردبیری دکتر فرزانه فرحزاد)، حاوی هشت مقاله به شرح زیر منتشر شد. (سه مقاله اول به زبان فارسی و پنج مقاله پایانی به زبان انگلیسی می‌باشند):

مقالات فارسی:

- تحلیل دیدگاه‌های مترجمان حرفه‌ای / علی محمد محمدی
- ترجمه ماشینی و ترجمه انسانی، در تکامل نه در تقابل / طیبه موسوی میانگه
- بازنمایی انتزاعی در ترجمه ماشینی / اکبر حسابی

مقالات انگلیسی:

- فرایندهای نهادبندی کلامی در ترجمه اخبار / منصور فهیم و عزیزا... فتاحی
Discoursal Thematization Processes in News Translation
- ژاک دریدا: ترجمه و پارادوکس زوال و بقا / امیرعلی نجومیان
Jacques Derrida: Translation and the Paradox of Decadence and Survival
- مشکلات بین‌فرهنگی ترجمه گفتار تعارف‌آمیز / صمد میرزا سوزنی
Cross-cultural Problems of Translation of Compliments
- ترجمه قرآن مجید: معنای تلویحی گفتاری / شهره شاهسوندی
Translating the Holy Quran: Conversational Implicature
- ترجمه‌شناسی / رامین رحیمی
Translatic

شماره چهاردهم فصلنامه مطالعات ترجمه، حاوی هشت مقاله به شرح زیر منتشر شد (چهار مقاله اول به زبان فارسی و چهار مقاله پایانی به زبان انگلیسی می‌باشند):

مقالات فارسی:

- درآمدی بر اصول و مبانی ترجمه طنز / ابوالفضل حرّی
- کاربرد حسن تعبیر در ترجمه / صمد میرزا سوزنی
- ترجمه و دستور همگانی / ابوالفضل مصفا جهرمی و سعید کتابی
- تأثیر ترجمه بر ساخت واژه در زبان فارسی / مهرزاد منصوروی

مقالات انگلیسی:

- کاربرد ترجمه در ارزشیابی مهارت خواندن فراگیران زبان انگلیسی / حبیب ا... مشهدی
Translation as a Means of Testing Reading Ability of EFL Students
- تعریف ترجمه: مشکلات و چشم اندازها / اسماعیل فقیه
Translation: Problems and Prospects of Definition
- ترجمه ماشینی و کامپیوتری در عصر ارتباطات / احسان بخشنده و پرویز مصلی نژاد
Computer-Aided, Machine Translation in the Age of Communications
- نظریه ارتباط و راهبرد تصریح در ترجمه / امیر مهدوی زفرقندی
Relevance Theory and Explicitation Strategy in Translation

شماره چهل و دوم فصلنامه مترجم منتشر شد

آخرین شماره فصلنامه مترجم در سال گذشته (پاییز و زمستان ۸۴) حاوی مقالات و اخبار مربوط به ترجمه منتشر شد. شماره چهل و دوم مترجم حاوی مقالات و یادداشتهای زیر است:
ترجمه و شرایط فرهنگی // تقدم فضل و فضل تقدم، در نکوداشت نجف دریابندری // درباره نجف دریابندری // عبدالله کوثری، احمد سمیعی، مهدی غبرایی // یک گفت و گو، حرفهای دریابندری درباره ترجمه // نقد ترجمه: لاتاری، چخوف و داستانهای دیگر / مرگ قسطنطنیه / رامایانا، کهنترین متن حماسی عاشقانه هند / هنر و سبکهای شعر عربی / پایان شب سیه // نکته‌های ترجمه و ویرایش // کارگاه ترجمه // سیری در ترجمه‌های ادبی // بازنگری شده فرانسه به فارسی // آسیب‌شناسی ترجمه در ایران // ترجمه در خدمت تقویت و احیای گویشهای محلی // بررسی نقش آمار در ترجمه آزمون و پرسشنامه // تغییر بیان در ترجمه، نگاهی به ترجمه سالومه اثر اسکارواید // میزان علاقه دانشجویان به ترجمه ادبی // و...

شرایط عضویت در انجمن زبان‌شناسی ایران (گروه ترجمه شناسی)

در وبگاه انجمن زبان‌شناسی ایران از علاقه‌مندان به عضویت در انجمن درخواست شده است که جهت ثبت نام، مدارک زیر را به دفتر انجمن ارسال نمایند:

۱. سه (۳) قطعه عکس ۳×۴ تمام رخ و پشت‌نویسی شده
۲. یک برگ تصویر صفحه اول شناسنامه
۳. برگه تکمیل‌شده تقاضای عضویت
۴. تصویر آخرین مدرک تحصیلی و یا گواهی اشتغال به تحصیل در یکی از رشته‌های زیر:

زبان‌شناسی نظری، زبان‌شناسی کاربردی، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، فرهنگ و زبان‌های باستانی ایران، آموزش زبان‌های خارجی، مترجمی زبان‌های خارجی، و ترجمه‌شناسی

۵. اصل رسید بانکی به مبلغ ۱۲۰,۰۰۰ ریال برای اعضای پیوسته (فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی ارشد و بالاتر رشته‌های فوق‌الذکر) و مبلغ ۶۰,۰۰۰ ریال برای اعضای وابسته (دانشجویان دوره کارشناسی ارشد رشته‌های فوق‌الذکر) به حساب ۰۲۴۳۱-۲۲۷۸۳ بانک تجارت، شعبه علامه طباطبایی، به نام انجمن زبان‌شناسی ایران.

نشانی: تهران، خیابان دکتر بهشتی، خیابان احمدقصر (بخارست)، نبش خیابان سوم، پلاک ۸، ساختمان فرهنگستان زبان و ادب فارسی، دفتر انجمن زبان‌شناسی ایران
تلفن: ۸۸۷۱۶۵۵۶، ۸۸۷۱۲۰۹۵، ۸۸۷۱۵۱۵۹
نشانی پست الکترونیک: info@lsi.ir

گزارشی از برگزاری اولین همایش انجمن زبان‌شناسی ایران

۲۳ و ۲۴ اسفند ۱۳۸۴

گزارش: علی کازرونی زند

در آغار اولین همایش انجمن زبان‌شناسی ایران، پس از سخنرانی دکتر حبیبی، رئیس فرهنگستان زبان و ادب فارسی در مورد زبان فارسی امروز، دکتر ثمره به عنوان رئیس انجمن زبان‌شناسی، اهداف انجمن زبان‌شناسی را بدین صورت بیان کرد:

- ۱- بالا بردن سطح کیفی دانش زبان‌شناسی
 - ۲- حمایت صنفی از دانش آموختگان زبان‌شناسی
 - ۳- حمایت و تقویت زبان فارسی
- وی تازه‌ترین اقدام انجمن را تهیه طرح برنامه سرفصل دروس دوره کارشناسی زبان‌شناسی اعلام کرد که به زودی به تصویب وزارت علوم خواهد رسید. وی همچنین گفت: کارهایی نیز باید در آینده انجام شود که اهم آنها به شرح زیر است:

- ۱- تجدید نظر در دروس کارشناسی ارشد و دکتری بر اساس نیازمندیها
- ۲- حمایت و تقویت زبان فارسی از طریق پرداختن به اصول
- ۳- حمایت از گویشهای ایرانی، به‌ویژه آنهایی که در شرف نابودی هستند.
- ۴- تجدید نظر در دروس فارسی و انشا به منظور آشنا ساختن دانش آموزان با زبان‌شناسی
- ۵- همکاری علمی با دستگاههایی که به زبان فارسی خدمت می کنند.
- ۶- حمایت و تقویت انجمن‌زبان‌شناسی از طریق پرداخت به‌موقع حق عضویت و شرکت در جلسات آن.

سپس دکتر عاصی به عنوان دبیر همایش گزارشی از روند پیگیری مراحل مختلف همایش ارائه داد. وی عنوان کرد: ۸۰ چکیده مقاله ارسال شده بوده که تنوع موضوعی و غنای محتوایی آنان داوران را دچار تردید کرد که

سرانجام ۲۸ مقاله انتخاب شد. در برگزاری این همایش وبگاه فرهنگستان بسیار فعال بود که اطلاعات مربوط به همایش در آن وجود داشت. عنوان مقاله‌های ارائه شده در همایش به شرح زیر است:

- ۱- سرنوشت "جنگهای زبان‌شناسی" بر سر "ساختهای نحوی" (دکتر رضا نیلی پور)
- ۲- قاعده‌پذیری و تعمیم‌پذیری در زبان (دکتر نادر جهانگیری)
- ۳- چگونگی شکل‌گیری واژگان (دکتر ارسلان گلغام)
- ۴- بررسی تحلیل پیوندهای ساختی گروههای واژگانی فارسی (دکتر مهدی مشکو الدینی)
- ۵- تحلیل جایگاه عنصر نفی در زبان فارسی در چهارچوب برنامه کمیته گرا (رؤیا صدیق، آزیتا جعفری، دکتر محمد دبیر تقدم)
- ۶- بندهای پیرو و دو نوع بند متممی در زبان فارسی (دکتر امید طیب زاده)
- ۷- آغاز هجای فارسی و رابطه آن با فرایند اضافه در وام‌واژه‌ها بر مبنای نظریه بهینگی (دکتر گلناز مدرسی قوامی)
- ۸- زیایی ساخت‌واژی (دکتر آزیتا عباسی)
- ۹- بازنمایی معنایی حروف اضافه زبان فارسی با استفاده از نمودارهای مفهومی (نیلوفر منصور، مسعود قیومی، دکتر زهرا ابوالحسنی)
- ۱۰- ساختهای سببی در زبان فارسی: نگاهی رده‌شناختی (دکتر ارسلان گلغام، سحر بهرامی خورشید)
- ۱۱- بررسی رشد واژگان و جملات بیانی کودکان ۱۸ تا ۲۴ ماهه فارسی زبان (نیره مهدی پور، طاهره سیما شیرازی، دکتر شهین نعمت زاده)
- ۱۲- بررسی توانمندیهای نحوی در بیماران آسیب دیده نیمکره چپ و راست مغزی بر پایه آزمون درج واژه در جمله (بهاره منصور، دکتر شهلا رقیب دوست)
- ۱۳- تفاوت یادگیری زبان اول و دوم از دیدگاه عصب‌شناسی زبان (دکتر شهلا شریفی)

- ۱۴- زبان اشاره فارسی و ضرورت تجدید نظر در آموزش و ارزشیابی ناشنوایان ایرانی (سارا سیاوشی)
- ۱۵- در معرفت‌شناسی نظریه ترجمه (دکتر غلامرضا تجویدی)
- ۱۶- ترجمه آثار تصوف از دیدگاه شرق‌شناسی (دکتر فرزانه فرح‌زاد)
- ۱۷- زبان‌شناسی قضایی (قانونی): رویکردی نوین در زبان‌شناسی کاربردی (دکتر فردوس آفاگل‌زاده)
- ۱۸- پارادوکس‌های صرفی (رضا صحرایی)
- ۱۹- بررسی ساختار داستان جم؛ روایتی از اسطوره‌ای کهن (دکتر امید ملاک بهبهانی)
- ۲۰- ساخت کنایی دوجزئی در زبان های هندی / اردو، پشتو و بلوچی (مهین‌ناز میردهقان)
- ۲۱- نشانه مطابقت مفعولی در فارسی (دکتر محمد راسخ مهند)
- ۲۲- تصویرگونگی در مقوله اسم در زبان فارسی (آزاده شریف مقدم)
- ۲۳- استفاده از رده‌شناسی واجی لهجه‌های ایرانی در مقام شاهدی برای تحول نظام واکه‌ای فارسی جدید (دکتر مهرداد نغزگوی کهن، مرجان فنایی)
- ۲۴- بررسی مسئله باهم‌آیی واژگانی در زبان فارسی (شهرام مدرس خیابانی)
- ۲۵- بررسی ساختاری-معنایی جملات موصولی اضافی در زبان فارسی (علیرضا جرأت)
- ۲۶- استعاره چندرسانه‌ای و کاربرد آن در گفت‌وگو آموزش (مرضیه چوپان زاده)
- ۲۷- نگاهی به پدیده حشو واژگانی از منظر باهم‌آیی مطلق (پروانه خسروی زاده)
- ۲۸- توصیف و بررسی بازنمایی نحوی مفعول مستقیم و غیر مستقیم در گویش دلواری (دکتر ارسلان گل‌فام، شیرین ممسنی)

در حاشیه:

- از گروه ترجمه شناسی انجمن زبان‌شناسی خانم دکتر فرح‌زاد و آقای دکتر تجویدی مقاله‌های خود را ارائه دادند.
- فرم شرکت در همایش به دست برخی اعضا نرسیده بود.
- اجرای برنامه‌ها همواره از برنامه‌ریزی زمانی عقب بود.
- در پایان همایش به شرکت‌کنندگان گواهی شرکت در همایش، کتاب و لوح فشرده مقالات اهدا شد.

به‌آذین، پیر ترجمه ایران درگذشت

محمود اعتمادزاده (م. به‌آذین) - مترجم پیشکسوت - دهم خردادماه ۸۵، درگذشت. به آذین با چاپ داستانهای بسیار و ترجمه‌های باارزشی از آثار مشهور جهانی از برجسته‌ترین چهره‌های ادبیات معاصرمان محسوب می‌شود. در این باره به بابا گوریو، زنیق دره، رم ساغری، دختر عمو بت از اونوره دو بالزاک، اتللو و هاملت از شکسپیر، ژان کریستف و جان شیفته از رومن رولان، دن آرام و زمین نوآباد از میخائیل شولوخوف، استثنای قاعده از برتولت برشت و... می‌توان اشاره کرد. روحش شاد و یادش گرامی باد.

پایگاه‌های اینترنتی

این شماره:

آشنایی با وبگاه‌های فارسی و نشریات تخصصی بین‌المللی ترجمه

درباره ترجمه

در شماره قبل وبگاهها و وبنوشت‌های فارسی به شرح ذیل نام برده شد و مختصراً معرفی شد:
 وبگاه مطالعات ترجمه tsnotes.persianblog.com
 وبنوشت ترجمه‌شناسی بابل www.persianlog.com/user/babel
 پایگاه مجله علمی-خبری مترجم www.motarjem-mag.com
 پایگاه خبری مترجم www.motarjem.com
 بانک اطلاعات مجلات کشور www.magiran.com/index.asp
 گروه مطالعات ترجمه دانشگاه علامه طباطبائی groups.yahoo.com/group/tabatabaee_ts_83
 نوشته‌های اسماعیل حدادیان درباره ترجمه، ادبیات، هنر و وبگردی translatornotes.blogspot.com
 وبنوشت "درباره ترجمه" about-translation.blogspot.com
 در این شماره با سه وبگاه مهم زبان، ادبیات فارسی، و زبان‌شناسی آشنا می‌شویم. سپس فهرستی از وبگاه‌های نشریات تخصصی بین‌المللی ترجمه را ارائه خواهیم داد.

وبگاه فرهنگستان زبان و ادب فارسی

<http://www.persianacademy.ir>

این وبگاه علاوه بر دارا بودن مقالات و اخبار روز در خصوص زبان فارسی و واژه‌گزینی مجهز به ابزاری برای یافتن معادل‌های پیشنهادی فرهنگستان است. همچنین شامل پیوندهای مفیدی از جمله اصول واژه‌گزینی، متن کامل دستور خط فارسی، و امکان دریافت پیشنهاد معادل از سوی افراد برای واژه‌های بیگانه است. در این وبگاه در خصوص تاریخچه فرهنگستان زبان و ادب فارسی چنین آمده است:

نظر به اینکه زبان فارسی، زبان دوم عالم اسلام و کلید بخش عظیمی از نخب‌ارزشمند علمی و ادبی تمدن اسلامی، و خود از ارکان هویت فرهنگی ملت ایران است، و با توجه به اینکه بنابر اصل پانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، زبان مذکور، زبان رسمی و مشترک ملت ایران است، به منظور حفظ سلامت و تقویت و گسترش این زبان و تجهیز آن برای برآوردن نیازهای روزافزون فرهنگی و علمی و فنی و رفع تشنگی و ایجاد هماهنگی در فعالیت‌های مراکز فرهنگی و پژوهشی در حوزه زبان و ادب

بخشهای مهم این وبگاه به

شرح زیر است:

انتشارات

گروه‌های واژه‌گزینی

واژگان مصوب

دستور خط فارسی

نامه فرهنگستان

پیشنهاد واژه

اصول و ضوابط واژه‌گزینی

گزارش

اشتراک نامه فرهنگستان

فارسی و سازمان دادن به تبادل گسترده و پربار تجربه در زمینه تحقیقات و مطالعات در این حوزه

صرفه‌جویی در نیرو و استفادهٔ صحیح از کارشناسان و پژوهشگران و ایجاد مرجعی معتبر و برخوردار از وجهه و حیثیت جهانی در ایران، شورای عالی انقلاب فرهنگی اساسنامهٔ فرهنگستان زبان و ادب فارسی را در جلسه‌های ۲۰۸ و ۲۰۹، مورخ ۶۸/۱۰/۲۶ و ۶۸/۱۱/۲۴ به تصویب رساند. در بدو تأسیس فرهنگستان، شورای عالی انقلاب فرهنگی، هفده تن از محققان و ادیبان و صاحب‌نظران برجستهٔ زبان و ادب فارسی را انتخاب و برای صدور حکم عضویت در شورای فرهنگستان به ریاست جمهوری معرفی کرد. سرانجام نخستین جلسهٔ شورای فرهنگستان در تاریخ ۶۹/۶/۲۶ به دعوت وزارت فرهنگ و آموزش عالی (وزارت علوم، تحقیقات و فناوری امروز) در محل نهاد ریاست جمهوری برگزار شد.

جمهوری اسلامی ایران در حال حاضر دارای چهار فرهنگستان است که تحت نظارت هیئت امناء واحد، حوزه‌های مختلف علمی، ادبی و هنری را از نظر موضوعی پوشش می‌دهند ...

اعضای منتخب اولیهٔ شورای فرهنگستان عبارت بودند از:

آقایان استاد احمد آرام، دکتر نصرالله پورجوادی، دکتر حسن حبیبی، دکتر غلامعلی حدادعادل، استاد بهاء‌الدین خرمشاهی، دکتر محمد خوانساری، دکتر محمدتقی دانش‌پژوه، دکتر علی رواقی، دکتر سیدجعفر شهیدی، دکتر حمید فرزام، دکتر فتح‌الله مجتبائی، دکتر مهدی محقق، استاد سیدمحمد محیط طباطبائی، استاد ابوالحسن نجفی، دکتر غلامحسین یوسفی، و خانمها دکتر سیمین دانشور و دکتر طاهره صفارزاده. البته از این منتخبان سه نفر شامل دکتر سیمین دانشور و آقایان دکترسید جعفر شهیدی و دکتر غلامحسین یوسفی از ابتدا به علت گرفتاریهای شخصی از حضور در شورا و عضویت در فرهنگستان عذرخواهی و استعفا کردند.

شورای گسترش زبان فارسی

<http://www.persian-language.org>

شورای گسترش زبان فارسی یک نهاد دولتی است که به منظور اشاعه و گسترش زبان و ادبیات فارسی و ایجاد و تقویت کرسی‌های زبان فارسی در خارج از کشور تأسیس شده است. این وبگاه بسیار گسترده طراحی شده و در آن اخباری از جمله افزایش کرسیهای زبان فارسی در خارج از کشور و گفتگو با صفدر تقی‌زاده، مترجم ادبی آمده است. بانکهای اطلاعاتی مربوط به این وبگاه شامل آثار ادبیات فارسی، اساتید ایرانشناسی، مراکز و منابع آموزش زبان فارسی و... است.

در صفحهٔ اصلی وبگاه این شورا اشاره‌ای به تاریخچه و اهداف آن نشده است.

پیوندگاه پرسشهای رایج این وبگاه به پاسخ به برخی از سؤالات درخصوص زبان فارسی پرداخته است؛ از جمله:

- لطفا همه کتابهای مفید برای استفاده در ادارات (جهت رعایت آیین نگارش) معرفی نمایید.
- چرا کلمهٔ بررسی تشدید نمی‌گیرد؟
- زندگی‌نامه واتو بیوگرافی و بیوگرافی چیست؟
- چرا در آدرس دبیرخانه شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی، «اتاق» را با «ط» نوشته‌اید؟! ...
- شواهدی برای تأثیر قرآن و حدیث در ادبیات فارسی جهت تحقیق دانشجویی ارائه کنید.

بسیاری از مصاحبه‌های ناب و خواندنی با نویسندگان و مترجمان را می‌توانید از طریق این وبگاه بیابید و مطالعه کنید.

وبگاه انجمن زبانشناسی ایران

www.LSI.ir

تابلوی اعلانات و اخبار انجمن (با خبرهایی چون: تشکیل گروه تخصصی کاربردشناسی و تحلیل کلام، بزرگداشت استاد دکتر ثمره، دومین کارگاه پژوهشی زبان فارسی و رایانه و ...) دو فصل مهم از صفحه اصلی این وبگاه را تشکیل می‌دهد. در این وبگاه در قسمت فعالیت گروهها (پیوندگاه خبرنامه شماره ۵) فعالیتهای گروه ترجمه‌شناسی انجمن زبانشناسی به صورت ذیل ذکر شده است:

ترجمه‌شناسی

مدیر گروه: دکتر فرزانه فرحزاد

برگزاری سمینار، میزگرد و جلسات سخنرانی همراه با پرسش و پاسخ:

۸۲/۱/۲۶: مشکلات ترجمه در ایران، سخنران: دکتر فرزانه فرحزاد / ۸۲/۲/۳۰: هم‌اندیشی یکروزه آشنایی با ترجمه‌شناسی / ۸۲/۲/۳۱: بررسی حوزه‌های نظری ترجمه / ۸۲/۶/۱۱: نقد ترجمه و تفاوت آن با مقابله ترجمه / ۸۲/۷/۱: چگونگی برگزاری کارگاه‌های تخصصی ترجمه / ۸۲/۸/۴: ترجمه شعر / ۸۲/۸/۱۳: هم‌اندیشی دانشجویی ترجمه‌شناسی / ۸۲/۱۲/۲۰: ترجمه زیرنویس فیلم / ۸۳/۲/۱۶: ترجمه همزمان / ۸۳/۳/۱۹: بررسی اصول ترجمه شفاهی / ۸۳/۷/۱۵: نقش انسجام در تعبیر و تفسیر متن و تأثیر آن بر ترجمه، سخنران: مژگان صبری / ۸۳/۱۰/۳: ارتباط نظریه و عمل در ترجمه - میزگرد با حضور دکتر تجویدی، دکتر فرحزاد، دکتر صدیقی، دکتر ملانظر، دکتر منافی / ۸۳/۱۲/۲۳: رویکرد تازه به مطالعات ترجمه و آموزش ترجمه، رویکرد فرهنگی، سخنران: دکتر لوئی فون فلو تو / ۸۳/۱۲/۲۴: جنسیت و ترجمه، سخنران: دکتر لوئی فون فلو تو

همکاری با جراید و رسانه‌ها:

- چاپ فعالیتهای گروه ترجمه‌شناسی و اعلام زمان گردهمایی‌ها، جلسات و هم‌اندیشی‌ها در روزنامه همشهری مورخه ۸۲/۹/۹ / ارائه مقالات به فصلنامه مطالعات ترجمه / مصاحبه با برنامه گلستان، کانال ۵ صدا و سیما و پخش مصاحبه تلویزیونی با سخنرانان اولین هم‌اندیشی طی پنج هفته متوالی در آذر و دی ماه سال ۸۲ از صدا و سیما / چاپ مقالات هم‌اندیشی‌ها از طریق انتشارات یلدا / چاپ مقاله دکتر فرزانه فرحزاد در روزنامه ایران: ۸۴/۵/۲۷ / چاپ دو مقاله مژگان صبری در روزنامه ایران / ۸۴/۷/۱۱: معنای متن در گروه خوانش مترجم / ۸۴/۷/۱۲: مترجم، قلمی در دست نویسنده نیست.

برگزاری جلسات به منظور تدوین برنامه گروه:

۸۳/۹/۱: ارائه پیشنهادها به رئیس محترم انجمن زبان‌شناسی: برگزاری کارگاههای آموزشی، میزگرد اساتید، نشستهای دانشجویی و تشکیل گروههای کاری، تقدیر از سخنرانان و مسئولین گروهها، معرفی پایان‌نامه‌های برتر دانشجویی

۸۳/۱۲/۱۶: تبادل نظر پیرامون برگزاری جلسه سخنرانی دکتر لوئی فون فلو تو

۸۴/۱/۳۱: تبادل نظر پیرامون تدوین برنامه‌ها و فعالیتهای گروه ترجمه‌شناسی در سال ۱۳۸۴

۸۴/۲/۲۱: اطلاع‌رسانی فعالیتهای انجمن و توزیع فرم ثبت‌نام انجمن بین دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد به منظور جلب مشارکت در فعالیتهای انجمن

جمع‌بندی پیشنهادهای گروه ترجمه‌شناسی و ارائه طرحها و پیشنهادات به رئیس محترم انجمن: ۸۴/۳/۲۵
 تخصیص بودجه تفکیک‌شده بین گروهها به منظور برگزاری سمینارها و جلسات سخنرانی، اختصاص بودجه برای حق تحریر و سخنرانی اساتید و همچنین تقدیر از ارائه‌دهندگان پایان‌نامه‌ها و رساله‌های برتر
 ۸۴/۷/۲۳ : طرح دیگر پیشنهادهای گروه ترجمه‌شناسی: اعطای تقدیرنامه به سخنرانان، مشارکت‌کنندگان در فعالیتهای انجمن و مدیران و نمایندگان گروهها - پرداخت حقالزحمه به سخنرانان - برقراری تلفن گویا در دفتر انجمن - اعلام برنامه زمان‌بندی شش‌ماهه انجمن از طریق جراید ...

گزارش: مژگان صبری (به نقل از پایگاه مربوط به انجمن زبان‌شناسی: www.isi.ir)

نشریات تخصصی بین‌المللی درباره ترجمه (به زبان انگلیسی)

گردآوری: بهروز کروی

نام نشریه	ناشر و محل انتشار	نشانی اینترنتی
1. <u><i>Across Languages and Cultures</i></u>	(Hungarian Academy of Sciences)	www.akkr.hu/kerdesek/reszletes_hjour.jsp?id=084
2. <u><i>Approaches to Translation Studies</i></u>	(Editions Rodopi, Amsterdam)	www.rodopi.nl/senj.asp?serieId/ATS
3. <u><i>Babel: Revue internationale de la traduction / International Journal of Translation</i></u>	(John Benjamins Publishing Co., Amsterdam)	www.benjamins.com/cgi-bin/tseriesview.cig?series=Babel
4. <u><i>EnterText</i></u>	(Brunel University)	www.brunel.ac.uk/about/acad/sa/artresearch/entertext/issues/entertext43sup
5. <u><i>Interpreting: International Journal of Research and Practice in Interpreting</i></u>	(John Benjamins Publishing Co., Amsterdam)	www.benjamins.com/cgi-bin/tseriesview.cig?series=INTP
6. <u><i>inTRAlinea: Rivista di traduttologia</i></u>	(University of Bologna)	www.intralea.it
7. <u><i>Journal of Specialised Translation</i></u>	(London Metropolitan University)	www.jostrans.org
8. <u><i>Journal of Translation</i></u>	(SIL International)	www.sil.org:8090/siljot
9. <u><i>Language International</i></u>	(John Benjamins Publishing Co., Amsterdam)	www.benjamins.com/cgi-bin/tseriesview.cig?series=LINT
10. <u><i>Linguistica Antverpiensia</i></u>	(Hoger Instituut voor Vertalers en Tolken, Hogeschool Antwerpen)	www.hivt.be/linguistica
11. <u><i>La linterna del traductor: Revista de traducción</i></u>		www.traduccion.rediris.es
12. <u><i>Localisation Focus</i></u>	(LRC, Limerick)	www.localisation.ie/publications/locfocus
13. <u><i>Machine Translation</i></u>	(Kluwer Academic Publishers, Dordrecht)	www.kluweronline.com/issn/0922-6567
14. <u><i>Machine Translation Review</i></u>	(British Computer Society Natural Language Translation Specialist Group)	www.bsc.org.uk/siggroup/nalatrán/mtreview
15. <u><i>Meta: journal des traducteurs</i></u>	(Presses de l'Université de Montréal)	www.erudit.org/revue/meta
16. <u><i>Modern Poetry in Translation</i></u>	(Oxford)	www.mptmagazine.com
17. <u><i>MultiLingual Computing &</i></u>	(MultiLingual Computing,	www.multilingual.com

<u>Technology</u>	Sandpoint, ID)	
18. <u>New Voices in Translation Studies</u>	(International Association for Translation and Intercultural Studies / Dublin City University)	www.iatis.org/newvoices
19. <u>Norwich Papers: Studies in Literary Translation</u>	(University of East Anglia)	www.utenti.lycos.it/norwichpapers
20. <u>Palimpsestes</u>	(Presses de la Sorbonne Nouvelle, Paris)	www.palimpsestes.com
21. <u>Perspectives: Studies in Translatology</u>	(Multilingual Matters, Clevedon)	www.engelsk.ku.dk/translationstudies/perspectives
22. <u>Puntoycoma</u>	Boletín de las Unidades Españolas de Traducción de la Comisión Europea	www.europa.eu.int/comm/translation/bulletins/puntoycoma/numeros.htm
23. <u>Quaderns: Revista de traducció</u>	(Universitat Autònoma de Barcelona)	www.bib.uab.es/quaderns
24. <u>Renditions: A Journal on Chinese Literature and Culture</u>	(Chinese University of Hong Kong)	www.renditions.org
25. <u>Revista tradumàtica</u>	(Universitat Autònoma de Barcelona)	www.fti.uab.es/tradumatica/revista
26. <u>Saltana: Revista de literatura y traducción</u>	(La Plata, Argentina)	www.saltana.com.ar
27. <u>Sendebarr: Revista de traductología y temas afines</u>	(Universidad de Granada)	www.ugr.es/~factrad/sendebarr/PRINCIPAL.htm
28. <u>Target: International Journal on Translation Studies</u>	(John Benjamins Publishing Co., Amsterdam)	www.benjamins.com/cgi-bin/tseriesview.cig?series=target
29. <u>Terminology: International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication</u>	(John Benjamins Publishing Co., Amsterdam)	www.benjamins.com/cgi-bin/tseriesview.cig?series=term
30. <u>La Traductière: Revue franco-anglaise de poésie</u>	(Paris)	www.festrاد.com
31. <u>Translating Today</u>		www.translatingtoday.com
32. <u>Translation Journal</u>	(Accurapid Translation Services, Poughkeepsie, NY)	www accurapid.com/journal
33. <u>Translation and Literature</u>	(Edinburgh University Press)	www.eup.ed.ac.uk/newweb/journals/translation
34. <u>Translation Quarterly</u>	(Hong Kong Translation Society)	www.hkts.org.hk/cgi-bin/pub.pl
35. <u>Translation Review</u>	(University of Texas at Dallas)	www.utdallas.edu/research/cts/tr
36. <u>The Translator</u>	(St Jerome Publishing, Manchester)	www.stjerome.co.uk/journal.htm
37. <u>Translatum Journal</u>	(Translatum - The Greek Translation Vortal)	www.translatum.gr/journal
38. <u>TRANSST: International Newsletter for Translation Studies</u>	(Gideon Toury, Tel Aviv University)	www.tau.ac.il/~toury/transst
39. <u>TTR: Traduction Terminologie Rédaction / Translation Terminology Writing</u>	(Canadian Association for Translation Studies)	www.uottawa.ca/associations/act-cats/Eng/E_journal.htm
40. <u>Two Lines: A Journal of Translation</u>		www.twolines.com

کتابخانه مطالعات ترجمه

در آخرین پوشه ضمیمه شده در گروه اینترنتی مطالعات ترجمه در دانشگاه علامه طباطبائی، فهرست کاملی از کتابهای موجود در کتابخانه خانم دکتر فرحزاد در دانشگاه مذکور در موضوع مطالعات ترجمه درج شده است. سرپرست یا مدیر گروه در مقدمه‌ای که طبق معمول همه پیغامهای این گروه به زبان انگلیسی است، از تلاشهای خانم فاطمه مهدی‌برزی در این خصوص قدردانی کرده است. شاید در حال حاضر این کاملترین و در دسترس‌ترین فهرست از کتابهای مطالعات ترجمه به زبان انگلیسی (برای دانشجویان) باشد که امید است درج آن برای کلیه پژوهشگران رشته‌های ترجمه مفید باشد. اعداد مقابل مشخصات کتابها نماینده تعداد نسخه‌های موجود در کتابخانه است.

1. A General Theory of Interlingual Mediation Viaggio 2
2. A Linguistic Theory of Translation Catford:1965 1
3. A Linguistic Theory of Translation J. C. Catford 2
4. A Manual of lexicography Ladislav Zgusta
5. A Practical Guide to Localization Bert Esselink
6. A Skopos Theory of Translation Hans Vermeer 1996
7. A Sociocritique of Translation: Theatre and Alterity in Quebec, 1968-1988
by: Anni Brisset (1996)
8. A Textbook of Translation Peter Newmark 2.
9. After Babel (Aspects of language and translation) George Steiner 1
10. An Encyclopedic Dictionary of Semiotics Dr. Mir-Emadi
11. An Introduction to Translation Studies Jeremy Munday
12. Apropos of Ideology Maria Calzada Prez 4
13. Can theory Help Translators? Andrew Chesterman & Emma Wagner 3
14. Changing the Terms Sherry Simon
15. Claims Changes and Challenges in Translation Studies Guide Hanson 3
16. Cognitive Process in Translation and Interpreting Joseph H. Danks (et al.) 1
17. Conference Interpreting Explained Roderick Jones
18. Corpora in Translation Education Zanettia
19. Critical Discourse Analysis Fairclough 1
20. Culture and Text 2
21. Culture Discourse and Methodology in & Text Social Research and Cultural Studies
Alison Lee & Cate Poynton 3
22. De-/Re- Contextualizing Conference Interpreting by: Ebru Diriker (2004)
23. Descriptive Translation Studies and Beyond Gideon Toury 2
24. Dictionary of Translation Studies Mark Shuttleworth & Moira Cowie
25. Dictionary of Translation Studies Shuttleworth & Cowie: 1997 2
26. Discourse and the Translator 2
27. Discourse and the Translator B. Hatim & I. Mason 1
28. Electronic Tools for Translators Frank Austermuhl
29. Encyclopedia of Translation Studies 2
30. Essays on Translation Lita Lundquist
31. Getting Started in Interpreting Research Daniel Gile 2
32. Getting Started: In Interpreting Research edition: Gile & Dam & Dubsloff
33. Handbook of Terminology Management Sue Ellen Wright 1

34. In other words Peter bush
35. International Conference on M.T. of language and Applied language Analysis vol.I
36. International Conference on M.T. of language and Applied language Analysis vol.II
37. Interpretation and the language of Translation Omar Sheikh Al-Shabab 2
38. Interpretation and the Language of Translation: Creativity and Conventions in Translation Omar Sheikh Al-shabab
39. Interpreting as a Discourse Process Cynthis B. Roy 4
40. Interpreting Studies Reader 2
41. Introducing Interpreting Studies Franz Pochhacker3
42. Introducing Translation Studies Jeremy Munday
43. Iranian Intellectuals and the West Tormented Triumph of Nativism Mehrzad Boroujerdi 3
44. Language in the News Fowler 1
45. Language Processing and Simultaneous Interpreting Birgitta Englund Dimit Rova & Kenneth Hyltenstam
46. Language Structure and Translation (essays) Eugene Nida 1
47. Language, Discourse and Translation Beaugrande, Shannay & H. Helil 1
48. Linguistics and the Language of Translation by: Kirstn Malmkjaer (2005)
49. Luhman's Social Systems Theory: Language Preliminary fragments for a Theory of Translation H. Vermeer 2006
50. (Multi)Media Translation 2
51. Multiple Voices in the Translation Classroom Activities, Tasks & Projects Davis 3
52. Performative Linguistics: Speaking and Translating as Doing Things with Words Douglas Robinson
53. Perspectives Studies in Translatologies (volume 5:2 1997) Cay dollerup
54. Perspectives Studies in Translatologies (1996: 1) Wang Ning & Xu Yanhong
55. Perspectives Studies in Translatologies (Volume 7:2 1999) Cay dollerup
56. Post-Colonial Translation Theory and Practice Bassnett & Trivedi 2
57. Post-colonial Translation: Theory and Practice Bassnett & Trivedi:1999 2
58. Post-colonial Translation: Theory and Practice Susan Bassnett & Harish Trivedi
59. Qualitative Research Methods Darin Weinberg
60. Quran Translation 2001 2
61. Quran Translation Hussein Abdul Raof 2
62. Reading in Machine Translation edition: Nirenbrg, Somers & Wilks 3
63. Rethinking Translation 4
64. Rethinking Translation Lawrence Venuti
65. Rutledge Encyclopedia of Translation Studies Mona Baker
66. Scandals of Translation toward an Ethics of Difference Lawrence Venuti
67. Simultaneous Interpretation 2
68. Small Corpus Studies 2
69. Small Corpus Studies and ELT: Theory and Practice Mohsen Ghadessy & Alex Henry and Robert R. Roseberry 3
70. Teaching Translation & Interpreting Dollerup & Lindegard 2
71. Tense and Aspect in Second language Acquisition: 2000 1
72. Tense and Aspect in Second Language Acquisition: form, Meaning, and Use Kathleen Bardovi - Harlig

73. Text and Context (Exploration in the Semantics & Pragmatics of Discourse)
Dijk
74. Text and Technology Baker, Francis & Tognini-Bonelli 1
75. Text Linguistic Models for the Study of Simultaneous Interpretation
Helge Niska
76. The Coming Industry of Teletranslation Minako O'Hagan 2
77. The Coming Industry of Translation O'Hogan: 1966 2
78. The Critical Link 3 (Interpreters in the Community) Louise Brunette 2
79. The Interpreting Studies Reader edition: Pochhacker & Shelesinger
80. The Interpreting Studies Reader Pochhacker & Shelesinger
81. The Interpreting Studies Reader Franz Pochhacker & Miriam Shlesinger 2
82. The Manipulation of Literature Theo Hermans
83. The Moving Text, Localization, Translation & Distribution Anthony Pym 3
84. The possibility of Language Alan K. Melby & C. Terry Warner
Language in the News (Discourse and Ideology in the Press) Roger Fowler
85. The Scandals of Translation Venuti:1998 4
86. The Sixth Conference on Linguistics Ebrahim Kazemi
87. The Theory and Practice of Translation Eugene Nida & Charles Taber
88. The Translation Studies Reader Venuti 2
89. The Translation Studies Reader Lawrence Venuti 1
90. The translator (studies in intercultural communication) - Evaluation and Translation
(special issue) Carol Maier 1
91. The Translator as Communicator Basil Hatim and Ian Mason
92. Towards a Methodology for Investigation Norms in Audiovisual Translation
Karamatogolou
93. Training for the New Millennium edited by: Martha Tennet (2005)
94. Translating and a Purposeful Activity Functionalist Approach Nord 3
95. Translating into Success Robert C. Sprung 2
96. Translating into Success 2
97. Translation Alan Duff 1994
98. Translation & Gender Louise Von Flotow 3
99. Translation & Quality Christina Schaffher 7
100. Translation and Language: Linguistic Theories Explained by: Peter
Fawcett (1997)
101. Translation and Relevance Ernst-August Gutt 1
102. Translation and translating Roger T. Bell 2
103. Translation and Understanding Sukanta Chaudhuri
104. Translation and Understanding Chaudhuri: 1999 2
105. Translation as Social Action 2
106. Translation as Social Action (Russian and Bulgarian Perspective) Palma
Zlateva
107. Translation Criticism- The potentials and limitations Catharina Reiss 3
108. Translation in a Post Colonial Context Maria Tymoczko 4
109. Translation in Systems: Descriptive and System-oriented Approaches
Explained by: Theo Hermans (1999) Electronic tools for Translators by:
Frank Austermuhl (2001)
110. Translation Perspectives (1984-85: II) Marilyn Gaddis Rose
Translation Perspectives (1985-86: III) Marilyn Gaddis Rose
Translation Perspectives (1990: V) Dennis J. Schmidt
Translation Perspectives (1995: VIII) Todd Burren & Scan K. Kelly

111. Translation Perspectives (1986-87: IV) Marilyn Gaddis Rose
112. Translation Perspectives (1991: VI) William Luis & Julio Rodriogues-Luis
113. Translation Perspectives (1997: X) Virginia M. Fichera & H. Stephen Straight
114. Translation Studies Susan Bassnett 2
115. Translation Studies Riccardi
116. Translation Studies Reader Schlesinger 1
117. Translation Studies Susan Bassnett-Mc Guire
118. Translation Studies: An Integrated Approach Mary Snell-Hornby: 1988 2
119. Translation Studies: Theories and Applications Jeremy Munday:2001 2
120. Translation Universals 2
121. Translation Universals - Do they exist? Anna Mauranen 3
122. Translation, Power, Supervision Roman Alvarez & M. Armen-Africa Vidal 2.
123. Translation, History and Culture Susan Bassnett & Andre Lefevre
124. Translation, History and Culture 2
125. Translation, History and Culture Bassnett & Lefever: 1998 2
126. Translation, History, Culture; A Source Book edition: Andre Lefever 3
127. Translation: An Advanced Resource Book Basil Hatim & Jeremy Munday 3
128. Translations in Systems Theo Hermans: 1999
129. Translators through History Jean Delisle & Judith Woodsworth
130. Translators through History Delisle & Woodsworth 1
131. Triangulating Translation - Perspectives in Process-oriented Research Fabu Alves 3
132. Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research Alves 3
133. Unity in Diversity; Current Trends in Translation Studies 2
Gynne Bowker Unity in Diversity?
- Versuch Einer Intertheorie der Translation Hans J. Vermeer 2006

نگه‌ها و ناگفته‌های ترجمه

میرحسین هاشمی میناباد*

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد اراک

تتابع افعال

عده‌ای از استادان ترجمه در کلاسهایشان به دانشجویان توصیه یا امر می‌کنند که از کاربرد دو فعل پشت سر هم خودداری ورزند. آنان این کار را خلاف فصاحت زبان فارسی می‌دانند. این دستور گاهی برای دانشجویان مشکل ایجاد می‌کند و در واقع لزوم مالایلمی است که باعث عدم فصاحت نیز می‌شود. نگارنده با شنیدن این دستور از دانشجویان، توضیح می‌داد که امر و نهی این چینی در فارسی در کار نیست. برای اثبات مدعای خود مجبور شدم نمونه‌هایی از آثار بزرگان نثر معاصر و ادبای بزرگ بیاورم از جمله:

حاصل این که در تحقیق از احوال شیخ سعدی، نه گفته‌های خود او را باید تماماً مأخذ قرار داد، نه به آنچه دیگران نقل کرده‌اند می‌توان اعتماد نمود، و پس از موشکافی‌های بسیار که این اواخر محققان به عمل آورده‌اند آن چه می‌توان از روی تحقیق گفت این است که ...

(کلیات سعدی، محمد علی فروغی، ص یازده: ۱۳۶۷)

ایرانیان باید از این میراث گرانبها که از نیاکان به ایشان رسیده است قدر بدانند.

(همان، ص ۱۷)

خبر از دیگران که بی شک گروهی بزرگ بوده اند نداریم...

(محمد تقی بهار (ملک الشعرا)، سبک شناسی ۱۳۶۹:۲:۱)

بالجمله با تأکید و ابرامی که سامانیان در زنده کردن آداب و فرهنگ ایران داشته اند نمی‌توان باور کرد که ...

(همان: ص ۲)

نیما و امثال او اگر کلاهمشان را هم باد به آن طرفها پرتاب کند سر بر نمی‌گردانند.

(مهدی اخوان ثالث ۱۳۵۶:۱۷۳)

البته این شکسته سلندر به حکم آن که فرنگی آلات مصرف نمی‌کند، از نوشیدن ویسکی امتناع داشت و گفت اگر از

همان کشمش سگی‌های خودمان دارید بیاورید، والا فلا

(همان، ۱۷۴)

بر تناقض کلام و اعتراضات که بر آنها وارد است وقوف یابد.

(عبدالقادر بن غیبی حافظ مراغی (وفات ۸۳۸ هـ)، مقاصدالاحیان ۱۳۵۶:۴)

* h_hashemi_mi@yahoo.com

بنابراین، آوردن دو فعل پشت سر هم در فارسی امری طبیعی است، اما «اگر عدد این افعال از دو تجاوز کند غالباً فهم عبارت دشوار می‌شود و خواننده مجبور است آن را از نو بخواند». (ابوالحسن نجفی ۱۳۷۰: ۹۹)

ابتدا راه‌حلهای رفع مشکل تتابع افعال را، اگر وجود داشته باشد، به طور خلاصه می‌آوریم و سپس نظر استاد ابوالحسن نجفی (۱۳۸۰: ۹۹-۱۰۱) را عیناً نقل قول می‌کنیم:

۱. انتقال فعل جمله پایه از پایان عبارت به پیش از «که» ی موصول و به عبارت دیگر عوض کردن جمله پایه و جمله وابسته یا پیرو. دقت کنید که با این تمهید نباید معنای کل جمله تغییر کند یا ابهام معنایی پیش آید.

۲. استفاده از اسم یا اسم مصدر به جای برخی از فعلهای جمله‌واره‌های وابسته. این بار نیز نباید معنای کل جمله تغییر کند و ابهام معنایی پیش آید. از سوی دیگر مترجم باید دقت کند بار مفهومی جمله سنگین نشود و فشردگی اطلاعاتی بیش از حد پدید نیاید.

۳. شکستن جمله‌های طولانی به چند جمله مستقل کوتاه، به شرطی که معنای کل جمله تغییر نکند، ابهام معنایی پیش نیاید، و پیوند معنایی بین جمله‌ها حفظ شود.

در فارسی معمولاً فعل در آخر جمله واقع می‌شود. هرگاه چند جمله پیرو و همراه یک جمله پایه بیاید، احتمال این هست که افعال همه این جمله‌ها در پایان عبارت به دنبال یکدیگر ردیف شوند. اگر عدد این افعال از دو تجاوز کند غالباً فهم عبارت دشوار می‌شود و خواننده مجبور است که آن را از نو بخواند. اگر عدد افعال از این مقدار نیز درگذرد معنای عبارت مبهم می‌شود و خواننده حتی، در بعضی از موارد، از فهم آن عاجز می‌ماند.

این مشکل بیشتر در ترجمه‌ها به چشم می‌خورد، زیرا در زبانهای فرنگی، فعل جمله معمولاً پیش از مفعول می‌آید و چون جمله پیرو غالباً به مفعول جمله قبل راجع می‌شود تتابع افعال رخ نمی‌دهد، اما در ترجمه این قبیل عبارتها به فارسی اگر به روال عادی، یعنی به شیوه ترجمه لفظ به لفظ عمل شود، غالباً عبارتهای سنگین نامفهومی به دست می‌آید. برای حل این مشکل در فارسی راههای متعددی هست که از آنها چند راه عملی‌تر است.

یک راه این است که فعل جمله پایه حتی المقدرو از پایان عبارت به پیش از «که» موصول منتقل شود. مثلاً به جای عبارت سنگین زیر که در یکی از ترجمه‌ها آمده است: «در من صدای وجدان از صدای همه این استدلالهای مردم فریب که دستاویز کسانی که چشم بسته اطاعت می‌کنند شده است»

می‌توان گفت: «در من صدای وجدان بلندتر است از صدای همه این استدلالهای مردم فریب که دستاویز کسانی شده است که چشم بسته اطاعت می‌کنند»

راه دیگر این است که بعضی از فعلها که زاید به نظر می‌رسند از عبارت حذف شوند یا به جای آنها اسم (یا اسم مصدر) آورده شود.

از راه حل اخیر با احتیاط بسیار باید استفاده کرد، زیرا خواه ناخواه مقداری از مفاهیم در مبادله فدا می‌شود و احتمال این نیز هست که بر اثر حذف فعلها معنای کل عبارت تغییر کند.

یک راه ساده‌تر هم هست و آن این است که عبارت طولانی شکسته شود و به چند جمله مستقل کوتاه منقسم گردد. (نیز نگاه کنید به غلامرضا تجویدی ۱۳۸۱: ۲۱)

کتاب شناسی

اخوان ثالث، مهدی (م. امید)، ۱۳۵۶. *از این اوستا*. تهران: مروارید.

بهار، محمد تقی، (ملک الشعرا)، ۱۳۶۹. *سبک شناسی*، ج ۲. تهران: انتشارات امیرکبیر.

تجویدی، غلامرضا، ۱۳۸۱. *ترجمه متون سیاسی*. تهران: دانشگاه پیام نور.

سعدی، ۱۳۶۷. *کلیات سعدی*. به اهتمام محمد علی فروغی، مصحح: بهاءالدین خرمشاهی. تهران: انتشارات امیرکبیر.

عبدالقادر بن غیبی حافظ مراغی، ۱۳۵۶. *مقاصد الالجان*. به اهتمام تقی بیفش. تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

نجفی، ابوالحسن، ۱۳۷۰. *غلط نویسیم*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

Well

Well در حالت قیدی معمولاً مشکلی در ترجمه به فارسی ندارد. در حالت توصیف‌گر برای صفت مفعولی نیز مشکل خاصی ایجاد نمی‌کند، برای مثال:

well-formed	خوش ساخت	well-ordered	خوش ترتیب، مرتب
well-built	خوش اندام	well-spoken	خوش بیان، خوش صحبت
well-formed, well-structured	خوش ساخت		

اما اگر این واژه به صورت قید تأکید همراه با برخی از صفتهای مفعولی که بخشی از ساختار مجهول باشند، برخی از حروف اضافه، بعد از فعلهای کمکی مانند may, could, might و ... به کار رود به راحتی قابل ترجمه نیست. مترجم گاهی مجبور می شود آن را در ترجمه جا بیندازد و به استراتژی اجتناب (حذف) پناه جوید. با توجه به بافت و موقعیت می توان در موارد فوق و جمله‌های مشابه با آنها از معادلهای زیر سود برد:

- به حق	- مناسب، به جا	- بر وفق مراد
- نیک	- کاملاً	- طبعاً، طبیعی است که
- درست	- احتمالاً	- بی تردید
- حسابی	- به احتمال قوی	
- سخت		

You seem to be well liked every where.

ظاهراً همه جا شما را حسابی دوست دارند.

Argentina were well beaten by Italy in the first round.

ایتالیا در دور اول شکست سختی بر آرژانتین وارد ساخت.

Applicants are well ahead of last years.

متقاضیان نسبت به سال قبل به مراتب بیشترند.

I can't well refuse.

طبعاً نمی توانم ردش کنم.

well out of sight

کاملاً از نظرها پنهان

well pass the appropriate age

کاملاً از سن مناسب فراتر رفتن

as the author well says

نویسنده چه به جا می گوید که / نویسنده به حق چنین می گوید که

The decision may well be questioned.

طبعی است که امکان دارد در این تصمیم شک و تردید کنند.

You might well be right.

به احتمال قوی حق با شما است.

He well knew the penalty.

به روشنی / بی تردید / قطعاً مجازات آن را می دانست.

A population of well over a million people

جمعیتی قطعاً بیش از یک میلیون نفر

ضمیر مستقر

آوردن ضمیر در جایگاه نهاد و دادن نقش مکرر به یک عنصر (هم در جایگاه نهاد و هم در جایگاه شناسه) به دلایل مختلفی صورت می‌گیرد. اولین دلیل و شاید مهمترین دلیل آن تأکید است و تکرار یکی از اصلی‌ترین ابزار تأکید به شمار می‌رود.

تو دیگر کی هستی؟!

هر کی گفت نون و پنیر، تو سرت را بگذار بمیر.

تو آوازت را بخوان نوبت رقص من هم می‌رسد.

تو بده، مستی‌اش پای خودم

تو پاک باش و مدار ای برادر از کس باک

تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل

تو قدر آب چه دانی که در کنار فراتی

سما: چرا من نباید بتونم راه بروم، ماه پیشونی؟

ماه پیشونی: (آه می‌کشد) غصه نخور.

سما: همه همین حرف رو می‌زنن. مگه می‌شه غصه نخورم. تو خودت رو بذار جای من. ببین چه

سخته اگه... (کارگاه تئاتر کودک و نوجوان، مرکز هنرهای نمایشی، گلبرگ ۳، تهران: انتشارات

نمایش، ۱۳۶۹، ص ۸۰).

جمله‌های «غصه نخور» و «مگه می‌شه غصه نخورم» فاقد ضمیر در جایگاه فاعل است؛ اما جمله‌های «چرا من نباید راه بروم» و «تو خودت رو بذار جای من» که تأکیدی نهفته دارند ضمیر فاعلی دارند.

مترجمان ناشی و تازه‌کار و نوآموزان ترجمه به قیاس زبانهای اروپایی در تمام موارد فاعل را در آغاز جمله فارسی می‌آورند که این امر ترجمه را غیرطبیعی و نامأنوس می‌کند.

عده‌ای از مدرسان ترجمه برای مقابله با این مشکل، به ترجمه‌آموزان توصیه‌ی اکید می‌کنند تا فاعل ضمیر را حذف کنند. این تقریظ در مقابل آن افراط باعث محروم ساختن ترجمه‌آموزان از امکانات و تواناییهای دستور زبان فارسی می‌شود. این تقریظ که مانند مورد اول بر خلاف قواعد دستوری فارسی است در مواردی خود به ساختارهای غیر فارسی منجر می‌شود و قدرت تأکیدی بسیاری از ساختارهای فارسی را می‌زداید.

شناسه‌ها در ساختمان فعل عناصری هستند که شخص (اول، دوم، یا سوم شخص) و شمار (مفرد یا جمع) را نشان می‌دهند و عبارتند از م، ی، د؛ یم، ید، ند. از آنجا که فعل فارسی از این واژک دستوری برخوردار است الزامی به آوردن نهاد یا فاعل نیست. به عبارت دیگر وجود فاعل، به ویژه فاعل ضمیر، در آغاز جمله در جایگاه نهاد الزامی نیست، پس در شیوه بیان طبیعی فارسی فاعل را، بر خلاف زبانهای اروپایی، می‌توان حذف کرد. اما در زبانهای اروپایی بجز فعل امر، که فاعل آن محذوف است و در ژرف‌ساخت حضور دارد، وجود فاعل در جمله اجباری است.

اگر ضمیر در روساخت جمله نمود عینی پیدا کرده و ظاهر شده باشد آن را ضمیر آشکار یا بارز می‌گوییم، مانند او به خانه رفت، شما دیروز درباره این موضوع مطلب مفصلی بیان فرمودید.

ضمیر پوشیده یا مستتر در ژرفساخت جمله وجود دارد اما نمود عینی پیدا نمی‌کند. مانند برو، نخندید، به خانه رفت، دیشب دیر به خانه برگشت.

جیمز اس هومز

رادیو و تلویزیون و ترجمه‌های بد موجب رواج اشتباهات زیادی در بین مردم می‌شوند. یکی از آنها «هومز» است که آن چنان از طریق دوبله‌ها و ترجمه‌ها وارد ذهن ایرانیان شده که وقتی کسی می‌گوید Holmes در انگلیسی /homz/ تلفظ می‌شود، دیگران باورش نمی‌کنند و شرلوک هولمز را شاهد مدعای خود می‌آورند. صدای /l/ قبل از /m/ در انگلیسی تلفظ نمی‌شود مانند palm، calm و salmon همانطور که /l/ در کلمات زیر خوانده نمی‌شود: chalk، walk و would. به این کاربرد در انگلیسی I غیرملفوظ («l silent») می‌گویند. ترجمه‌پژوهی یا «مطالعات ترجمه» (تعبیر دوم توسط استادان گروه ترجمه دانشکده ادبیات و زبانهای خارجی دانشگاه علامه طباطبایی متداول شده است.) با نام James S. Holmes یعنی جیمز اس. هومز گره خورده است. نگارنده در بیشتر مقالاتی که در این زمینه بوده، با املاي هولمز مواجه شده، به جز کتاب نظریه‌های ترجمه در عصر حاضر به ترجمه علی صلح‌جو.

Proper

هسته، چه هسته گروه اسمی یا گروه صفتی یا گروه قیدی باشد، وابسته یا وابسته‌هایی می‌گیرد. این وابسته‌ها معمولاً پیش از هسته می‌آیند، اما برخی از وابسته‌ها بعد از هسته قرار می‌گیرند. گروه اول وابسته‌ها یا توصیف-گرهای پیشین (premodifiers) و گروه دوم وابسته‌ها یا توصیف‌گرهای پسین (postmodifiers) هستند. امکان دارد توصیف‌گر، بسته به ماهیت هسته و نوع اطلاعی که گوینده یا نویسنده می‌خواهد بدهد، اسم یا صفت یا قید باشد. درک و شناسایی توصیف‌گرهای پیشین معمولاً راحت‌تر است؛ در صورتی که امکان دارد نتوان توصیف-گرهای پسین را در جمله و متن به راحتی تشخیص داد و به فارسی ترجمه کرد. در مثالهای زیر واژه‌هایی که مشخص شده است، توصیف‌گر پسین‌اند:

court martial دادگاه نظامی

the amount due مبلغ قابل پرداخت

the information available اطلاعات موجود

anything original هر چیز بدیع

در زبان انگلیسی واژه ساده و شاید پیش پا افتاده‌ای وجود دارد که هم می‌تواند در نقش توصیف‌گر پیشین برای اسم عمل کند و هم توصیف‌گر پسین. این واژه proper است که معنای آن در نقش وابسته پسین، که نسبتاً کم کاربرد نیز هست، با نقش و معنای مشهورش فرق می‌کند و در نتیجه، در درک مطلب و ترجمه مشکل‌ساز می‌شود. صفت proper وقتی که بعد از اسم قرار می‌گیرد معنای اسم را به بخش هسته‌ای و اصلی آن محدود می‌کند و برای تأکید بر این نکته به کار می‌رود که منظور تنها بخش اصلی آن است و اضافات و ضمایم و زوایدی را که معمولاً با آن همراه است در بر نمی‌گیرد. proper اسم مورد توصیف خود را از تمام دیگر چیزهایی که گاهی جزو آن به شمار می‌رود متمایز می‌سازد.

معادل‌های آن در فارسی عبارتند از:

واقعی، به معنای واقعی کلمه، اصلی، اساسی، محض، خود، خاص، دقیقاً به معنای، (در مورد مکان) بخش اصلی یا مرکزی، به معنای واقعی آن/ آنها

Many people call themselves Londoners though they live in areas that are not part of the city proper.

بسیاری از مردم خودشان را لندنی می‌دانند گرچه در مناطقی زندگی می‌کنند که بخشی از خود شهر لندن [منهای حومه آن] نیست.

They are within the sphere of architecture proper, excluding, for example the question of water supply, electric current, etc.

آنها در حوزه معماری محض/ معماری به معنای واقعی کلمه برای مثال به غیر از مسئله لوله‌کشی، برق و غیره قرار دارند.

The expression "China Proper" applies to the eighteen provinces that lie south of the Great Wall.

اصطلاح «چین اصلی» به هجده ایالتی که در جنوب دیوار بزرگ قرار دارند اطلاق می‌شود.

Their animosity dated back to the Civil War, but the feud proper began in 1880.

خصومت آنها به دوران جنگ داخلی برمی‌گردد، اما دشمنی واقعی از ۱۸۸۰ شروع شد.

Irregular Plural

جمع‌های بی‌قاعده

بیشتر اسمهای انگلیسی با s جمع بسته می‌شوند، اما اسمهایی نیز هستند که در انگلیسی از زبانهای لاتین و یونانی وام گرفته شده‌اند و جمعهای بی‌قاعده‌ای دارند. جمعهای بی‌قاعده و نیز املاهای بی‌قاعده جمع‌های با قاعده انگلیسی را باید فرا گرفت. گاهی مترجمان، به ویژه مترجمان تازه کار و ناشی یا شتابزده به آنها دقت نمی‌کنند و دچار خطا می‌شوند. برای مثال چشم تعلیم ندیده به راحتی و آسانی crisis و crises را در متن به ویژه اگر حروف آن ریز باشد، یکی می‌بیند، یا صورت جمع مفرد آنها را با هم خلط می‌کند. از آن جا که غالباً شکل جمع این واژه‌های قرضی در انگلیسی بکار می‌رود، تشخیص شکل مفردشان و ارتباط دادن آن‌ها به شکل جمعشان خالی از اشکال و دردسر نیست. در این جا برای نمونه تعدادی از آنها را می‌آوریم:

مفرد	جمع	مفرد	جمع
crisis	crises	aquarium	acuaria
thesis	theses	desideratum	desiderata
analysis	analyses	memorandum	memoranda
radii	radius	nucleu	nucli
criteria	criterion	erratu	errate
medium	media	stimulus	stimuli
datum	data	syllabus	syllabi
stratum	strata	corpus	corpora
forum	fora	genus	genera
bacterium	bacteria	larva	larvae
matrix	matrices	vertebra	vertebrae
index	indices	formula	formulae

واژه‌های زیر از فرانسه گرفته شده و شکل مفرد و جمع آنها یکی است. s در آخر این واژه‌ها در شکل مفردشان تلفظ نمی‌شود، اما در شکل جمع /z/ تلفظ می‌شود. در ترجمه باید به متن دقت کرد و با تحلیل آن دریافت که منظور نویسنده جمع بوده است یا مفرد.

précis	corps	ougeois
rendezvous	patois	chassis

در باره ترجمه

ضمیمه مقالات

ارزیابی کیفیت ترجمه: از ترجمه "خوب" به ترجمه "متناسب نقش‌گرا"

نویسنده: کریستینا شفر

مترجم: بهروز کرובی*، مدرس دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک

ترجمه خوب کدام است؟

مسئله کیفیت همواره در مباحث مربوط به ترجمه چه به عنوان یک محصول و چه به عنوان یک فرایند از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. بسیار شنیده‌ایم که می‌گویند هدف از هرگونه فعالیت ترجمانی تولید ترجمه‌ای خوب یا به عبارت دیگر متن مقصدی خوب است. اما بر اساس چه معیاری می‌توان گفت که ترجمه‌ای در مقایسه با ترجمه‌های دیگر خوب یا بد و ضعیف است؟ معیارهایی که برای این امر ذکر می‌شوند، بسته به هدف از ارزیابی و چهارچوب نظری بکار گرفته شده توسط افرادی که کیفیت ترجمه را ارزیابی می‌کنند، با هم متفاوت می‌باشد. هاوس (۱۹۹۷:۱) می‌گوید: "پیش‌نیاز ارزیابی کیفیت یک ترجمه وجود یک نظریه ترجمه است. بنابراین، وجود نگرش‌های مختلف نسبت به ترجمه منجر به تفاوت برداشتها از مفهوم کیفیت ترجمانی و در نتیجه، تفاوت روش‌های ارزیابی آن می‌گردد."

پاسخ معمول به این پرسش که "ترجمه خوب کدام است" آن است که: ترجمه خوب تا حد ممکن دقیق است (برای مثال نیومارک، ۱۹۹۱:۲). اما، "دقت" مفهومی نسبی است، یعنی ما ناگزیریم بپرسیم "دقیق نسبت به چه چیزی؟" معمولاً معیار سنجش در چنین ارزیابی‌هایی متن مبدأ است، به عبارت دیگر ترجمه خوب بازآفرینشی دقیق از (پیام) متن مبدأ می‌باشد. در مدل‌های زبانشناختی ترجمه غالباً چنین برداشتی حکمفرما است (نیوبرت و شرو، ۱۹۹۲:۱۹). برای ارزیابی کیفیت ترجمه در این مدل‌ها، متن مقصد با متن مبدأ مقایسه می‌گردد تا مشخص شود آیا متن مقصد بازآفرینشی دقیق، صحیح، کامل، وفادارانه، یا درست از متن مبدأ می‌باشد یا خیر. این مقایسه هم از نظر کمی (یعنی کامل بودن انتقال پیام) انجام می‌گیرد و هم از نظر کیفی، یعنی دقیق بودن در "معانی صریح و ضمنی از نظر ارجاعی و کاربردی" (نیومارک، ۱۹۹۱:۱۱۱). مدل ارزیابی غالب در آموزش ترجمه، خصوصاً در کلاس‌های ترجمه‌ای که بخشی از دوره‌های آموزش زبان در مدارس و دانشگاه‌ها بحساب می‌آیند، نیز بدین‌گونه است.

مطالعات ترجمه رشته‌ای متنوع است، و مدل‌های زبانشناختی عمدتاً جای خود را به سایر رویکردهایی داده (و یا حداقل از آنها متأثر شده اند) که هریک به طریقی موجب روشنتر شدن پدیده پیچیده ترجمه شده و معیارهای کمابیش متفاوتی را برای ارزیابی کیفیت ترجمه معرفی کرده اند. هنگامی که نیومارک سخن از "دقت کاربردی" به میان می‌آورد، در حقیقت به جنبه‌های متنی و موقعیتی اشاره می‌کند که معیارهای مهمی در مدل‌های زبانشناختی-متنی، کاربردی، و گفتمانی ترجمه بشمار می‌روند. یکی از دستاوردهای مهم این مدل‌ها این است که توجه همگان را از ترجمه بعنوان "بازآفرینی متن" به ترجمه بعنوان "آفرینش متن" معطوف ساخته اند. باور اصلی در این مدل‌ها آن است که ما نه واژگان و ساختارهای دستورزبانی، بلکه متن را بعنوان رویدادی ارتباطی ترجمه می‌کنیم (ر.ک. دویوگراند و درسler، ۱۹۸۱). به عبارت دیگر، ما همواره با متون در موقعیت و فرهنگ سروکار داریم، و این متون نقشی خاص را ایفا می‌کنند. به علاوه، هر متن نماینده، یا نمونه‌ای از یک متن-گونه (یا ژانر) خاص است، و لذا متن بوسیله خصوصیات

* behrouz.karoubi@gmail.com

درون متنی و برون متنی خاصی تعریف می‌گردد که کمابیش قراردادی هستند. برای مثال، گزارشهای هواشناسی، کاتالوگها و یا گزارشهای اقتصادی سالانه نمونه‌هایی از متن-گونه‌هایی هستند که (از نظر ترتیب ارائه اطلاعات، ساختارهای متنی کلان - ر. ک. ون دایک، ۱۹۹۰- انتخابهای واژگانی، و ساختارهای نحوی) فوق العاده قراردادی می‌باشند، در حالیکه خصوصیات متنی متون ادبی یا مقالات چندان قراردادی نمی‌باشد. متن مقصد "دقیق از نظر کاربردی" متنی است که با قراردادهای متن-گونه شناختی در زبان و فرهنگ مقصد مطابقت دارند و بنابراین انتظارات مخاطبین متن مبدأ را در موقعیت ارتباطی خاص برآورده می‌سازد.

ملاحظات متن-گونه شناختی بخشی مهم در ارزیابی کیفیت ترجمه هستند که به هردلیل در مدل‌های زبانشناختی نادیده گرفته شده‌اند. با این حال اگر بخواهیم منصف باشیم باید بگوییم که مدل‌های زبانشناختی نیز، عمدتاً تحت تأثیر پیشرفت علم زبانشناسی، دستخوش تغییر شده‌اند. در دهه حاضر (حداقل در اروپا) بندرت ترجمه پژوهی را می‌توان یافت که در چهارچوب مدل‌های زبانشناختی تحقیق کند ولی از روشهای سنتی دهه ۱۹۶۰ استفاده نماید. برای مثال، هاسوس (۱۹۹۷) در رویکرد زبانشناختی خود نسبت به ارزیابی کیفیت ترجمه (TQA) نشان داده که تا حد قابل قبولی جنبه های متنی، موقعیتی و فرهنگی را نیز لحاظ کرده است.

دستاورد اصلی رویکردهای زبانشناختی-متنی و کاربردی برای ارزیابی کیفیت ترجمه (TQA) روشن شدن این حقیقت است که اصولاً قالب زبانشناختی متن مقصد بوسیله قراردادهای متن گونه شناختی زبان مقصد و همچنین موقعیت ارتباطی فرهنگ مقصد (برای مثال، زمان و مکان، دانش و تجربه مخاطبین مقصد) که متن مقصد در آن نقش خویش را ایفا می‌کند تعیین می‌گردد، و نه بوسیله ساختارهای زبانشناختی متن مبدأ. بنابراین یک ترجمه "خوب" دیگر برگردان صحیح معنای واحد های زبان مبدأ در سطح خرد نیست، بلکه متن مقصدی است که نقش مورد نظر خود را بصورت موثر در فرهنگ مقصد ایفا می‌نماید. از این رو برخی از ترجمه پژوهان ترجیح می‌دهند بجای ترجمه "خوب" از ترجمه "مکفی (از نظر کاربردی)" و یا "متناسب از نظر کارکردی" صحبت به میان آورند.

بزرگترین دستاورد رویکردهای نقش گرا نسبت به ترجمه، که عمدتاً در کشور آلمان شکل گرفته‌اند، معرفی نقش یا هدف متن مقصد بعنوان معیاری تعیین کننده در تمامی ترجمه‌ها، و در نتیجه، در ارزیابی کیفیت ترجمه (TQA) می‌باشد. در این رویکردها، کیفیت نه بعنوان شاخصی عینی بلکه بعنوان عاملی نسبی در نظر گرفته می‌شود که به مصرف کننده متن و معیارهای وی برای ارزیابی میزان تناسب و کارایی متن در ایفای نقش خود در موقعیتی خاص بستگی دارد.

ارزیابی کیفیت ترجمه در رویکردهای نقش گرا

"رویکرد نقش گرا" عنوانی است که بر تحقیقات پژوهشگرانی اطلاق می‌گردد که مدعی هستند هدف متن مقصد مهمترین معیار در هر ترجمه‌ای می‌باشد. این رویکرد اصولاً با تحقیقات هانس ورمیر و پیدایش نظریه هدفمندی ترجمه (Skopos theory) آغاز گشت (ر. ک. ریب و ورمیر، ۱۹۹۱). هانس جی. هونینگ، استاد دانشگاه جرمرشایم، یکی از محققانی است که در چهارچوب رویکردهای نقش‌گرا تحقیق می‌کند. وی از سخنران اصلی همایش "مسائل حاضر زبان و جامعه (CILS) بود. از آنجائیکه اکثر آثار منتشر شده توسط "نقش گرایان" به زبان آلمانی است، این همایش فرصتی را فراهم آورد تا این رویکرد در انگلستان نیز مطرح شود (ر. ک. نورد، ۱۹۹۷؛ شفنر، ۱۹۹۷).

هونینگ، در ابتدای مقاله خود در همایش "مسائل حاضر زبان و جامعه"، به ارائه خلاصه مطالبی در مورد پیدایش رویکردهای نقش گرا در آلمان، و نقطه نظرات و مباحث اصلی خود می‌پردازد. هنگامی که معیار اصلی سنجش در ارزیابی کیفیت ترجمه تناسب کارکردی متن مبدأ باشد مترجم و مصرف کننده متن مقصد، در مقایسه با رویکردهای سنتی تر نسبت به ترجمه، جایگاهی بالاتر و نقش موثرتری می‌یابند (همچنین ر. ک. به استدلالهای ونوتی، ۱۹۹۵ درباره مرئی بودن بیشتر مترجم).

هونینگ آثار فراوانی درباره مسائل کلی ترجمه، مسائل آموزشی، و طرح درس ترجمه منتشر ساخته است. کتاب "راهبرد های ترجمه (*Strategie der Übersetzung*) که هونینگ به همراه کاسمول در سال ۱۹۸۲ چاپ کرد هم اکنون یکی از کتب درسی اصلی در کشور آلمان می باشد. آخرین اثر وی، "ترجمه مفید" (*Konstruktives Übersetzen*) در سال ۱۹۹۵، که مخاطب آن نه تنها محققان و دانشجویان بلکه کارفرمایان و استفاده کنندگان ترجمه نیز بود، به سرعت به یکی از کتابهای پرفروش آلمان تبدیل گردید. هونینگ در کتابها و مقالات خود از مترجمان دارای اطمینان به نفس، یعنی مترجمانی که از آنچه در طی فرایند ترجمه می گذرد آگاهند، و لذا از کار خویش اطمینان دارند، قویاً جانبداری می کند. وی بر این نکته تأکید دارد که خصوصیت بارز مترجمان میزان آشنایی آنها با زبان بیگانه و یا موضوع اختصاصی ترجمه نیست، بلکه میزان آگاهی آنها از این امر است که کدام متنها می توانند برای نیل به اهداف آنها مورد استفاده قرار گیرند و چگونه. بنابراین، بسیار مهم است که بدانند برای چه کسی ترجمه می کنند و مصرف کنندگان قصد دارند از ترجمه چه استفاده ای نمایند. تنها بوسیله این دانش است که یک مترجم می تواند متن مقصدی تولید کند که دارای ساختار و صورتی متناسب برای نیل به اهداف مورد نظر آن برای مخاطبین باشد.

استدلال فوق اغلب توسط دسته ای از محققان خارج از حیطه نظریه هدفمندی ترجمه (*Skopos Theory*)، که معتقدند مورد کاربرد مصرف کنندگان از متن مقصد، یا هدف آن نمی تواند وسیله را توجیه کند، مورد انتقاد قرار می گیرد. منتقدان می گویند که در رویکرد نقش گرا، به متن مبدأ کم توجهی می شود، نقش کارفرمای ترجمه بیش از حد برجسته می شود، و تمایز مشخصی بین ترجمه و اقتباس و یا سایر آفرینشهای متنی وجود ندارد. بخشی از این انتقادات ناشی از سوء تعبیر یا ساده انگاری می باشد و لذا قابل قبول نیستند، اما دلیل قسمت دیگری از انتقادات به دلیل استفاده مبهم از واژه کلیدی "کارکرد" یا "نقش" در ادبیات نقش گرایان می باشد. واژه "نقش" گاهی در معنی "نقشی که متن مقصد در موقعیت ارتباطی فرهنگ مقصد ایفا می کند" بکار برده می شود ("نقش" در این معنی مترادف با "هدف" است). اما این واژه برای نقش متن، برای مثال نقش اخباری یا امری نیز بکار می رود ("نقش" در این معنی با کنشهای گفتاری و نقشهای زبانی بوهلر ارتباط مربوط می شود). مورد دیگر استفاده از این واژه برای نقش لغت یا عبارت در درون کل متن (یعنی ارتباط ساختارهای خرد و کلان) می باشد.

هونینگ در کتاب خود بین ترجمه "نقش گرا" و ترجمه "نقش پذیر" تفاوت قائل می شود. ترجمه نقش پذیر لزوماً نقش گرا نیست؛ برای مثال، ترجمه ای در شرایط خاص ممکن است مورد پذیرش واقع شود، اما مقبولیت کامل نداشته باشد، برای مثال از عرفها و هنجارهای متن گونه شناختی مطابقت نکند. بدین ترتیب، مفهوم "هدف" به عنوان معیاری تعیین کننده برای کیفیت ترجمه، شامل صحت زبانشناختی متن، یعنی مطابقت با قوانین و عرفهای زبانشناختی، متن گونه شناختی، و ارتباطی زبان و فرهنگ مقصد، نیز می گردد.

حواشی ارزیابی کیفیت ترجمه

همانطور که پیشتر گفته شد، کیفیت شاخصی عینی نیست، بلکه عاملی نسبی است که به مصرف کننده متن و معیارهای ارزیابی وی بستگی دارد. هاوس (۱۹۹۷) به این حقیقت اذعان دارد که در کنار تفاسیر متفاوت از مفهوم کیفیت ترجمانی، روشهای مختلفی نیز برای ارزیابی آن وجود دارند. به عقیده پوچ هکر (۱۹۹۴)، افراد مختلفی که می توانند کیفیت متن مقصد را ارزیابی کنند به شرح ذیل می باشند: مخاطبان آنی متن، تولیدکنندگان متن مقصد (خودارزشیابی)، و اشخاص ثالث، برای مثال، نمایندگان تولید کننده متن مبدأ، کارفرمایان، همکاران، و افرادی مانند اساتید ترجمه که در زمینه ارزیابی ترجمه صاحب نظرند. به همین ترتیب روشهای مختلفی برای ارزیابی ترجمه بکار می روند که هونینگ بخش اعظم مقاله خود را به آنها اختصاص داده است. یکی از مشکلات اصلی در زمینه ارزیابی کیفیت ترجمه عدم وجود هماهنگی در ارزیابیهای است که توسط چند ارزیاب مختلف انجام می گیرند. در اینجا سوال این است که آیا اصولاً هماهنگی در ارزیابی ترجمه توسط چندین ارزیاب امکان پذیر است؟ پاسخ این پرسش با در نظر گرفتن اینکه ارزیابان، با توجه به عوامل موثر در شرایط ارزیابی، هر یک هدف خاص خود را دنبال می کنند و معیارهای متفاوتی برای

ارزیابی دارند "منفی" است. چنانچه هونینگ نشان می‌دهد، حتی در یک محیط آموزشی واحد نیز به راحتی هماهنگی حاصل نمی‌شود. یکی از روشهای متداول در ارزیابی ترجمه که در رشته‌های زبان مورد استفاده قرار می‌گیرد شمارش اشتباهات زبانشناختی، کم کردن نمره برای هر اشتباه و یا دادن نمره مثبت برای راه‌حلهای خوب و ابتکاری می‌باشد. چنین روشهای تصحیحی، که غالباً چیزی بیش از سنجش سطح دانش واژگانی نمی‌باشند، معمولاً کیفیت ترجمه را در مقایسه با یک ترجمه معیار و الگو می‌سنجند. هونینگ، بر خلاف روش فوق، بین تشخیص و درمان نقصهای ترجمه تفاوت قائل می‌شود. به گفته وی، در نقد و یا ارزیابی مستدل ترجمه باید تشخیص داده شود که ترجمه مورد ارزیابی در محیط مقصد چه تأثیری بر روی مخاطبان می‌گذارد. هونینگ معتقد است که چنین روش "ارزیابی نقش گرای اشتباهات در ترجمه" همچنین باید بصورت درمانی نیز، برای تربیت مترجمان حرفه‌ای بکار گرفته شود، که این نکته در همایش "مسائل حاضر زبان و جامعه" نیز مورد توجه قرار گرفت.

در کشورهای مختلف عرفها و رسوم متفاوتی برای ترجمه (برای مثال، چند متن، چه نوع متونی، از و به چه زبانهایی ترجمه می‌شوند؟) و تربیت مترجم (برای مثال، برنامه‌های خاص تربیت مترجم در سطح کارشناسی در دانشگاهها - چنانچه در اروپا معمول است - یا دوره‌های یکساله کارشناسی ارشد، یا آموزش ضمن خدمت) وجود دارد. این تفاوتها به موقعیت اجتماعی مترجمان در این کشورها، و میزان پذیرش مترجمی به عنوان یک شغل و مطالعات ترجمه بعنوان یک رشته دانشگاهی مربوط می‌شود. به نظر می‌رسد در بسیاری از کشورها آنچه‌ای که باید به مترجمان توجه نمی‌شود؛ و این نگرانی در مباحث مقاله هونینگ تحت عنوان "جایگاه، قدرت و عمل: رویکردهای نقش‌گرا و ارزیابی کیفیت ترجمه نیز منعکس شده است.

اگر بخواهیم که رشته مطالعات ترجمه بیشتر به رسمیت شناخته شود، باید با توسل به انتشار مطالب، برگزاری همایشها، برنامه‌های آموزشی و غیره "مرئی‌تر" شویم. اختلاف در نقطه نظرها، عقاید یا اصطلاحات مورد استفاده، تا وقتی که درباره آنها بحث می‌کنیم، هیچ اشکالی ندارد. اما وقتی نوبت به رویکردهای نقش‌گرا می‌رسد، هم ترجمه پژوهان و هم مترجمان حرفه‌ای واکنشهایی نشان می‌دهند که از حمایت متعصبانه از رویکرد نقش‌گرا گرفته تا نفی کامل آن متفاوتاند. بیشتر جر و بحثها درباره رویکردهای نقش‌گرا غالباً بسیار شخصی و احساسی هستند. در این جدلها برخی از رویکردهای نظری بر باقی ارجح، و بنابر این موجه انگاشته می‌شوند و از آنها دفاع می‌شود.

در مقدمه کتابی جدید در مورد آموزش نگارش چنین آمده است: "ما هنوز درباره خصوصیات زبانشناختی و متنی که باعث می‌گردند نوشته‌ای موفق بحساب آید و از سایر نوشته‌های ناموفق متمایز شود آگاهی چندانی نداریم" (ونتولا و مارانن، ۱۹۹۶: vii). به همین ترتیب، می‌توان این عبارت را در مورد ترجمه نیز بکار برد، یعنی، ما هنوز به اندازه کافی در این باره اطلاع نداریم که چه وقت می‌توان متن مقصدی را "خوب" یا "موفق" دانست. رویکردهای مختلف تعاریف متفاوتی از ترجمه "خوب" و همچنین معیارهای متفاوتی برای ارزیابی آن دارند. در پایان، رویکردی موفق است که بتواند ارزش خود را عملاً در امر خطیر ترجمه به اثبات برساند. نکات زیادی نیز برای بحث باقیمانده است که می‌تواند موضوع همایشهای آتی "مسائل حاضر زبان و جامعه" باشد.

فهرست منابع:

de Beaugrande, R. and Dressler, W. (1981) *Introduction to Text Linguistics*. London: Longman.

Hönig, H.G. (1995) *Konstruktives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg.

Hönig, H.G. and Kußmaul, P. (1982, 1991) *Strategie der Übersetzung. Ein Lehr- und Arbeitsbuch*. Tübingen: Narr.

House, J. (1997) *Translation Quality Assessment. A Model Revisited*. Tübingen: Narr.

Neubert, A. and Shreve, G.M. (1992) *Translation as Text*. Kent: Kent State University Press.

Newmark, P. (1991) *About Translation*. Clevedon: Multilingual Matters.

Nord, C. (1997) *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*. Manchester: St. Jermone.

Pöchhacker, F. (1994) *Simultandolmetschen als komplexes Handeln*. Tübingen: Narr.

Reiß, K. and Vermeer, H.J. (1991) (2nd edn) *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer.

Schäffner, C. (1997) 'Skopos Theory'. In M. Baker (ed.) *Encyclopedia of Translation Studies*. London: Routledge.

Van Dijk, T. A. (1980) *Macrostructures. An Interdisciplinary Study of Global Structures in Discourse, Interaction and Cognition*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Ventola, E. and Mauranen, A. (eds) (1996) *Academic Writing. Intercultural and Textual Issues*. Amsterdam: Benjamins.

Venuti, L. (1995) *The Translator's Invisibility*. London: Routledge.

گفتگوی بین نظامگان‌ها

آزاده کامیار - دانشجوی کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی

چکیده :

در دهه ۱۹۷۰ ایتمار اِون زوهار [Itmar Even-Zohar] بر اساس نظریات ساختارگرایان روسی در دهه ۱۹۲۰ که بر موضوع تاریخ نگاری ادبی کار کرده بودند، نظریه نظامگان [Polysystem theory] را ارائه نمود. آنها اثر ادبی را به تنهایی مورد مطالعه قرار ندادند بلکه آن را بخشی از یک نظام ادبی در نظر گرفتند و بدین صورت تعریف نمودند: « نظام، کارکردهای یک‌گونه ادبی است که در ارتباطی مداوم با دیگر گونه‌ها می‌باشد.» (تینیانوف ۱۹۷۲: ۷۲-۷۱). اینک ادبیات بخشی از چارچوبی اجتماعی، فرهنگی، ادبی و تاریخی است و این مطلب تلاش در جهت رسیدن به موقعیت مرکزی یک کانون ادبی را توجیه می‌کند.

نگارنده در این مقاله سعی دارد: (۱) جایگاه ترجمه را در این نظامگان بیابد (۲) نهایت وسعت یک کلان نظامگان را مشخص سازد (۳) و در آخر تأثیر پدیده ای چون جهانی‌سازی را با در نظر گرفتن ایده گفتگوی تمدنها و از منظر نظامگان بسنجد.

مفاهیم کلیدی: نظامگان، مرکز، حاشیه، معیار، نظامگان جهانی، جهانی سازی، گفتگوی بین تمدنها .

شاتلورث در دایر المعارف مطالعات ترجمه می‌نویسد:

اولین بار تینیانوف (۱۹۲۹) این واژه را تعریف کرد و آن را به معنای ساختار چند لایه عناصری که با هم در ارتباطند و بر هم تأثیر متقابل دارند به کار برد. از نظر اون زوهار نظام « شبکه ارتباطی است که می‌تواند به صورت مجموعه ای از عوامل درگیر در یک فعالیت اجتماعی - فرهنگی فرض شود، در نتیجه این فعالیت خود از طریق همین شبکه قابل مشاهده است.

بر اساس مدل اون زوهار، نظامگان، آمیزه (یا نظام) نظامهای نامتجانسی است که نحوه قرارگیری‌شان بر مبنای سلسله مراتب خاصی است، این نظامها برای ایجاد یک روند رو به تکامل، جاری و پویا در محدوده نظامگان به صورت یک کل بر هم اثر می‌گذارند.

بر این اساس می‌توان گفت، نظامگان ادبی نه تنها شامل شاهکارها و فرمهای ادبی مورد قبول (مثل فرمهای شعری موجود) می‌شود بلکه ژانرهای ماندند ادبیات کودک، ادبیات عامه و ترجمه را نیز در برمی‌گیرد، در حالی که هیچ‌کدام از آنها پیش از این در حوزه مطالعات ادبی قرار نمی‌گرفتند. (در بیکر ۱۹۹۸ : ۱۷۶) در اینجا باید متذکر شد که نظامگان ها بر مبنای این تعریف، بسیار گسترده‌تر از آن هستند که تنها دربرگیرنده یک نظامگان ادبی باشند. به سادگی می‌توان نظامگانهای دیگری چون نظامگان اجتماعی، اقتصادی، مذهبی و ... نیز متصور شد. شایان ذکر است در تمام آنها، نظامگان ترجمه وجود دارد. البته ما در این مقاله تنها به بحث درباره نظامگان ادبیات و ترجمه ادبیات اکتفا خواهیم کرد. واضح است که هر نظامگان خود از نظامگانهای کوچکتر تشکیل می‌شود به عنوان مثال نظامگان ترجمه ادبیات که خود بخشی از نظامگان ادبیات است شامل خرد نظامگانهایی مانند ترجمه ادبیات مذهبی، ترجمه ادبیات کودک، ترجمه شعر و ... می‌شود.

۱-۱ مرکز و حاشیه در نظامگان:

شاتلورث درباره این مفاهیم می‌نویسد، در تمام نظامگانها از جمله نظامگان ادبیات، برای تصرف مرکز بین لایه‌های مختلف جنگی دائمی برقرار است. اون زوهار تحول ادبی را ناشی از یک هدف خاص نمی‌داند بلکه آن را ماحصل نبرد اجتناب ناپذیری می‌داند که بین لایه های نامتجانس نظامگان در جریان است (در بیکر ۱۹۹۸ : ۱۷۶) به نمودار توجه کنید شاید بتوان آن را تجسم بسیار ساده شده یک نظامگان دانست.

این مطلب را در ذهن داشته باشید که نظامهای مستقر در هر لایه با هم برابر نیستند و بر اساس سلسله مراتبی خاص هرچه از مرکز دورتر باشند قدرت و تأثیرشان نیز کمتر خواهد شد و این، دلیل نزاع بین لایه‌های مختلف است. نظامهای مستقر در حاشیه سعی در رساندن خود به لایه های نزدیکتر به مرکز و در نهایت خود مرکز دارند و در این سیر آنچه در لایه‌های دیگر است به لایه‌های حاشیه‌ای می‌رانند. می‌بینیم که روندی دوسویه بر یک نظامگان حاکم است. حرکتی از حاشیه به سوی مرکز و از مرکز به لایه های حاشیه‌ای. البته این را نیز نباید فراموش کرد که در هر نظامگان یک مرکز اصلی و چندین مرکز فرعی وجود دارد زیرا همان طور که پیش از این گفتیم هر لایه جایگاه یک نظامگان کوچکتر است که در آن نیز به نوبه خود لایه‌ای مرکزی و لایه‌های حاشیه‌ای وجود دارد. شاید بتوان یک نظامگان را به شکل ۲ نیز تصور کرد.

هرچند به زعم نگارنده این نظامها چنان درهم رفته‌اند که شاید امکان جدا کردنشان وجود نداشته باشد.

براساس گفته‌های شکلوویچ (۱۹۲۱: ۲۳) برخی خصوصیات خاص، یک نظام را تبدیل به «معیار» [Canonized] می‌کند. منظور وی از «معیار» هنجارها و آثار (هم مدل و هم متون) است که در لایه های مرکزی پذیرفته شده‌اند و جامعه محصول آنها را بخشی از میراث تاریخی خود می‌داند. طبیعتاً «غیرمعیار» [Non-canonized] نیز به آن دسته از هنجارها و متونی اطلاق می‌گردد که لایه های مرکزی آنها را نمی‌پذیرند و جامعه در طول زمان محصولات آنها را فراموش می‌کند.

اون زوهار معتقد است، مرکز کل نظامگان همیشه محل آثار معیار و معتبر است، به همین دلیل، یعنی، حاکمیت مرکز بر نظامگان و تعیین هنجارهای حاکم بر نظام توسط آن، حضور در مرکز این همه برای یک نظام حیاتی است، (اون زوهار:

۱۹۹۰) و این انگیزه حرکت یک نظام از دورترین لایه به سمت قلب نظامگان است. در طی این مسیر اگر نظام قدرت لازم را داشته باشد یا این قدرت را بدست آورد می‌تواند مرکز را تصاحب کند و تبدیل به معیار یا الگوی اصلی [Primary] حاکم بر نظامگان شود. آنچه در مرکز قرار دارد نیز مسیری معکوس را طی خواهد کرد یعنی از مرکز به سوی دورترین لایه نظامگان می‌رود که شاید بتوان آن را تاریخ آن نظامگان در نظر گرفت. به همین منوال در نظامگان ادبی آن را تاریخ ادبیات می‌نامیم: لایه‌ای که تمام فراز و فرودهای یک نظامگان را در خود ثبت می‌کند. با نگاهی به تاریخ ادبیات فارسی می‌توان به سادگی نظامهای بسیاری را یافت که زمانی معیار بوده‌اند و اینک تنها در دل تاریخ وجود دارند. هرچند نگارنده معتقد است اگرچه آن نظامی که وارد تاریخ نظامگان شود.

هرگز به آن شکل اولیه قادر به تصاحب دوباره مرکز نخواهد بود اما این امکان وجود دارد که با تغییر و تحول وسیع

دوباره تمام لایه‌ها، در شکل و قالبی نو به مرکز برسد و معیار شناخته شود هرچند در این صورت به احتمال زیاد دیگر نمی‌توان آن را همان نظام سابق دانست. این روند دائمی حرکت از و به مرکز خصیصه یک نظامگان زنده و پویا است.

نکته دیگر، شاید درست نباشد که بگوییم بین نظامها جدال و تنش در جریان است. دموکراسی در بالاترین سطح خود در زبان جاری ست. ورود یک نظام به مرکز نظامگان یا هر لایه‌ای که آن نظام را به مرکز نزدیکتر می‌سازد منوط به پذیرش آن در میان مردم یا به عبارت دیگر کاربران آن نظام است هرچه تعداد کاربران بیشتر شود بر میزان مقبولیت آن افزوده و در نتیجه قدرت آن برای ورود به مرکز

بیشتر می‌شود. شاید بتوان این مرحله را « مرحله مشروعیت » نامید؛ هنگامی که آنچه در مرکز است نسبت به لایه مجاور کهنه به نظر می‌آید به سادگی تبدیل به الگوی ثانویه [secondary] می‌گردد (الگوی که دیگر جوابگوی نیاز انسان نباشد) و جایش را به نظامی دیگر می‌دهد که میزان پذیرش آن در میان کاربران بیشتر است. به اعتقاد نگارنده شاید درست این باشد که بگوییم جدال و تنش بین کاربران نظام وجود دارد. کاربران نظام مقیم در مرکز می‌دانند با بیرون رفتن از آن قدرت را از دست می‌دهند و کاربران نظام مجاور می‌دانند با ورود به نظام قدرت اصلی نظامگان می‌شوند. مثل همیشه دعوا بر سر قدرت است.

۲- ترجمه و نظامگان:

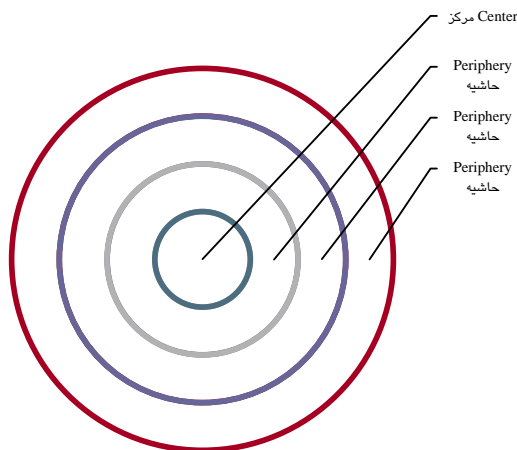
اون زوهار درباره ترجمه می‌گوید: « من ادبیات ترجمه شده را نه به عنوان نظامی مکمل در نظامگان بلکه به صورت فعالترین نظام آن می‌بینیم.» (اون زوهار : ۱۹۹۰) شاید بتوان این مطلب را نیز به این گفته اضافه کرد: ترجمه علاوه بر اینکه فعالترین نظام است نظام فعال کننده نیز هست. به آغاز ژانر داستان کوتاه در ایران نگاه کنید این ترجمه داستان کوتاه بود که این ژانر را در ایران فعال کرد.

اون زوهار معتقد است آثار ترجمه شده دست کم به دو طریق با هم مرتبط خواهند بود:

الف) در اصول انتخاب متون مبدأ توسط ادبیات مقصد، این اصول هرگز بی ارتباط با نظامهای داخلی ادبیات مقصد نیستند.

ب) در شیوه‌ای که متون ترجمه شده هنجارها، رفتارها و سیاستهای خاص را می‌پذیرند.

توجه داشته باشید، قرار گرفتن ادبیات ترجمه شده در مرکز نظامگان ادبیات به این معناست که در شکل بخشیدن به مرکز و ایجاد تغییر در هنجارهای حاکم بر نظامگان نقش فعال دارد.

در سه صورت ترجمه در نظامگان تبدیل به معیار می‌شود:

- ۱) وقتی نظامگان «جوان» است و شکل تثبیت شده‌ای ندارد (به عنوان مثال، ادبیات کشورهای تازه استقلال یافته).
 - ۲) وقتی ادبیات «حاشیه‌ای» محسوب می‌شود یعنی در گروه بزرگتری شامل ادبیات مرتبط با هم قرار گیرد. یا ادبیات «ضعیف» باشد و یا هر دو (به عنوان مثال ادبیات بوسنی و هرزگوین در کلان نظامگان ادبیات کشورهای اروپایی).
 - ۳) وقتی نقطه عطفی، بحرانی، یا خلاء در ادبیات رخ دهد مثال (اگر کودتای ۲۸ مرداد را یک بحران فرض کنیم، پس از در ادبیات کشورمان ترجمه ادبیات روسیه تبدیل به معیار شد.
- هرچند، نگارنده معتقد است مفاهیمی از این دست «جوان»، «حاشیه‌ای» یا «ضعیف» مفاهیمی نسبی هستند. نظامگان ادبیات یک کشور می‌تواند در مقایسه با نظامگان یک کشور، قدرتمند، و در مقابل کشوری دیگر، حاشیه‌ای، به نظر بیاید.

اون زوهار می‌نویسد: «حتی ادبیات حاشیه‌ای نیمه غربی جهان نیز تمایلی به قرار گرفتن در گروه ادبیات کشورهای کوچک و یکسان فرض شدن با آنان ندارد. و این نشان می‌دهد که از آغاز روابط بر اساس سلسله مراتب تنظیم می‌شود (نگارنده معتقد است این روابط کاملاً مبتنی بر قدرت است). شاید این طرز فکر ناخوشایند به نظر برسد اما چاره‌ای نیست جز اینکه بپذیریم در گروهی که در برگزیده ادبیات کشورهای است که با هم در ارتباطند مثلاً اروپا، از همان آغاز روابط بر اساس سلسله مراتب (مبتنی بر قدرت) برقرار می‌شود. در محدوده این کلان نظامگان، ادبیات برخی کشورها در موقعیت حاشیه‌ای قرار خواهند گرفت.» (ونوتی ۲۰۰۰: ۱۳۴)

این نقل قول از دو جهت حائز اهمیت است: ۱) مفهوم کلان نظامگان ۲) عدم تمایل نظامگان غربی به یکسان و هم‌رتبه انگاشته شدن با کشورهای کوچکتر.

بر اساس این گفته، می‌توان کلان نظامگان را به صورت نظامگان‌هایی که دست کم یک خصیصه مشترک با هم داشته باشند تعریف کرد، به عنوان مثال کلان نظامگان ادبیات کشورهای اسلامی، کلان نظامگان کشورهای فارسی زبان یا کلان نظامگان ادبیات زنان و ...

اگر این مثالها را به همین روال ادامه دهیم در نهایت به کلان نظامگانی بسیار وسیع می‌رسیم که تمام نظامگانهای دنیا را در خود جای می‌دهد. نگارنده آن را «نظامگان جهانی» می‌نامد این نظامگان بر اساس این خصوصیت مشترک میان تمام نظامگانها شکل گرفته است: تمام کاربران آن انسانهایی هستند که بر روی زمین زندگی می‌کنند و در آن با هم شریکند. در ادامه بر روی نظامگان جهانی ادبیات متمرکز خواهیم شد:

۳- جهانی سازی، گفتگوی تمدنها و نظامگان:

۳-۱ جهانی سازی [Globalization]

جهانی سازی نظریه‌ای است مبتنی بر تفسیر و تاویل وقایع جاری با در نظر گرفتن شرایط بین المللی و در ارتباط با توسعه، شرایط اقتصادی، اجتماعی و تأثیرات سیاسی و فرهنگی. این پدیده مجموعه‌ای از ادعاهای نظری است که در تمام آنها دو روند روزافزون و اصلی قابل مشاهده است:

الف) نظامهای ارتباطی فعال در سطح جهانی (ب) شرایط اقتصادی

در اینجا بر یکی از خصوصیات مهم جهانی‌سازی یعنی تمرکز و تأکید آن بر جنبه‌های فرهنگی و ارتباط جهانی تأکید خواهیم کرد. نخست نگاهی به خصوصیتی که برای جهانی سازی بر می‌شمرند می‌اندازیم:

- ۱) نظام ارتباط جهانی: که هر روز اهمیتی بیش از دیروز می‌یابد، و از طریق آن تمام کشورها به سادگی و به فراوانی قادر به تقابل با یکدیگر هستند. نه فقط در سطوح دولتی بلکه حتی در حد شهروندی نیز این امر میسر خواهد بود.
- ۲) اگرچه نظام ارتباطی اصلی در میان کشورهای بیشتر توسعه یافته عمل خواهد کرد اما این مکانیسم کاربری اش را در میان کشورهای کمتر توسعه یافته نیز بسط خواهد داد. این مسأله امکان برقراری ارتباط گروه‌های حاشیه‌ای در کشورهای فقیر و تقابل آنان با جهان را با استفاده از تکنولوژی جدید افزایش می‌دهد و به این ترتیب آنان نیز می‌توانند خود را جزیی از «دهکده جهانی» بدانند.

۳) مفهوم « اقلیت بودن» در بعضی کشورها تحت تاثیر این الگوی ارتباط نوین قرار می‌گیرد. اگر چه اقلیتها کاملاً وارد این نظام جهانی ارتباطی نمی‌شوند اما نخبگان سیاسی و اقتصادی قدرتمند هر کشور بخشی از این تقابل با جهان هستند. و البته در نهایت همین نخبگان تصمیم‌گیرندگان حقیقی در کشورهای در حال توسعه هستند.

۴) عناصر اجتماعی و اقتصادی تحت تأثیر پدیده نوین جهانی سازی شرایطی را تعیین می‌کنند که بر معیارهای زندگی در هر کشوری تأثیر خواهد گذارد. (جیوانی. ای. ریز ۲۰۰۱) در تعاریف، جهانی سازی با هدف سهیم کردن تمام کشورها به طور یکسان در جهان به وجود آمده اما آیا آنچه تحت عنوان این پدیده در جریان است با این هدف مطابقت دارد. نظریه‌پردازانی چون لارنس ونوتی و گایاتری اسپیوک از گسترش روز افزون جهانی‌سازی نگرانند و معتقدند این پدیده رفته رفته ماهیتی استعماری پیدا کرده و ترجمه نیز تبدیل به ابزار این استعمار نو شده است. کشورهای توسعه یافته (آمریکا و برخی کشورهای اروپایی) دیگران را آن طور که می‌خواهند نه آن طور که هستند ترجمه می‌کنند. اسپیوک با توجه به ادبیات زنان جهان سوم می‌گوید: «بدون توجه به زبان خاص هر گروه، گونه ای نوین از استعمار بر مفاهیم غیر غربی حاکم خواهیم ساخت.» (در ونوتی ۲۰۰۰: ۳۹۸) وی معتقد است فمینیستهای غربی اگر خواهان وحدت با زنان کشورهای پسا استعماری هستند باید زبانی که آن زنان به آن می‌خوانند و می‌نویسند بیاموزند نه اینکه از آنها بخواهند به زبان آنان بیندیشند و بنویسند یا آنان را همان‌طور که دوست دارند ترجمه کنند. (ماندی ۲۰۰۱: ۱۳۲)

۲-۳ گفتگوی بین تمدنها [Dialogue among Civilization]

آقای خاتمی در سخنرانی خود در اجلاس یونسکو درباره گفتگوی بین تمدنها می‌گوید «آنچه این روزها نمی‌توان چشم بر آن بست ظهور یک فرهنگ جهانی است. اما فرهنگ جهانی نمی‌تواند و نباید خصوصیات و مقتضیات فرهنگهای بومی را با هدف تحمیل خود بر آنها نادیده بگیرد. فرهنگها و تمدنها که به طور طبیعی در میان ملل مختلف و در طول تاریخ تکوین یافته اند عناصری در خود دارند که به تدریج با روح جمعی و ویژگی‌های تاریخی و سنتی آن ملت تطبیق یافته است. این عناصر با یکدیگر در ارتباطند و در محدوده یک شبکه ارتباطی مناسب موقعیت یکدیگر را تثبیت می‌کنند. علی‌رغم تکرر ساختاری و چند گونگی‌ها باز هم می‌توان یک ساختار واحد و هماهنگ در میان این مجموعه دید. به منظور جلوگیری از هرج و مرج و آشفتگی تمام بخشهای درگیر باید وارد گفتگو با هم شوند، گفتگویی که در آن قادر به تبادل علم، تجربه و نظریات در حوزه های مختلف فرهنگی و مدنی باشند. امروزه سد کردن راه جریان حرکت آزاد آراء و افکار بین فرهنگها و تمدنها در هر نقطه از جهان غیرممکن است. ترجمه ابزار اصلی این جریان است. (خاتمی: ۲۰۰۰)

اینک بیابید از منظر نظامگان جهانی به این دو پدیده نگاه کنیم:

بر اساس آنچه تاکنون گفته شد نظامگان جهانی می‌تواند در خدمت برداشتن مرزها و به دنبال آن نزدیک کردن کشورها، حذف نگاه مرتبه ای (تقسیم جهان به اول و سوم یا توسعه یافته، نیافته و در حال توسعه) باشد. هم چنین قادر است موقعیتی ایجاد کند که در آن کشورها امکان بیان خود، همان‌طور که هستند، نه آن‌طور که دیگران می‌خواهند باشند را پیدا کنند.

در نظامگان جهانی ادبیات، ادبیات تمام کشورها به صورت حلقه‌های یک زنجیر فرض می‌شود. ادبیات آینه تمام نمای ارزشها، سنتها، باورها، آلام و آمال یک ملت است. بی تردید وقتی برای ادبیات چنین جایگاهی قائل شویم ناگزیر باید اهمیت بیشتری به ترجمه دهیم و اگر از این پنجره به ترجمه نگاه کنیم نه تنها دیگر آن را ابزار استعمار نمی‌بینیم بلکه حتی قادریم نقش استعمارزادانی نیز برای آن بیابیم. در چنین نظامگانی، زبان انگلیسی زبان استعمار نیست بلکه تنها نقش رابط و میانجی بین زبانها و ملتهای مختلف را بازی می‌کند. باید به این مسأله نیز توجه داشت که امروز این زبان، زبان رسمی نظامگان جهانی است. زیرا مرکز نظامگان در احاطه آن است اما به محض اینکه زبان و ادبیات دیگری توانایی ورود به مرکز و در نتیجه بیرون راندن این زبان را بیابد، آن زبان را زبان نظامگان اعلام خواهیم کرد.

آنچه در بالا ذکر شد به هیچ وجه نافی حس وطن دوستی و ملی‌گرایی نیست بلکه حتی شاید بر انگیزاننده آن نیز باشد. زیرا هدف غایی تصویر چنین نظامگان جهانی پایان دادن به چالشهای میان نظامها و فرهنگهای مختلف و تبدیل نمودن آن به رقابتی صلح آمیز خواهد بود. بی‌تردید اگر تمام کشورها احساس کنند از فرصت یکسان برای بیان خود برخوردارند، بی‌تمدن، ضعیف و غریبه محسوب نمی‌شوند، صدایشان شنیده خواهد شد و در نهایت در این نظامگان با دیگران شریکند، برای بالا کشیدن خود و نزدیکی به قلب نظامگان تلاش بیشتری می‌کنند. علاوه بر این، چنین تلقی‌ای دوستی، همکاری و در نهایت شاید صلح برای انسان به همراه بیاورد. هرچند چنین تصویری بسیار آرمانگرایانه به نظر می‌رسد چه بدون شک استعمارگران جدید ترجیح می‌دهند دنیا را به همین روش جاری جهانی سازند: یا تو را همان طور که می‌خواهم می‌بینم، یا اصلاً تو را نمی‌بینم. و این دیده شدن یا نشدن همان سؤال قدیمی بودن یا نبودن را به ذهن متبادر می‌سازد. متأسفانه امروز آنان که خود را معیار می‌دانند، به خوبی به این مسأله واقفند که این روش جهانی - سازی برایشان سرمایه و قدرت بیشتر همراه خواهد داشت. اما با نگاهی به تاریخ می‌توان دریافت که مرکز نشینان هرگز تا ابد مقیم مرکز نخواهند بود و ناگزیر به تسلیم این جایگاه به دیگران هستند. باید امیدوار باشیم با حاکم شدن فرهنگ گفتگو، نه برخورد، از این پس شاهد حکومت شایستگی بر مرکز و در نتیجه کل نظامگان خواهیم بود.

به اعتقاد نگارنده ترجمه در اشاعه این فرهنگ و اثبات توانایی و شایستگی یک نظام مثلاً نظامگان ادبیات فارسی نقش غیرقابل انکاری بازی خواهد کرد. چه ایران چه هر کشور دیگری باید مترجمانی بومی و آشنا به فرهنگ و زبان دیگر کشورها تربیت کند این مسأله وقتی از کشورهای توسعه نیافته یا در حال توسعه صحبت می‌کنیم پر رنگتر می‌شود. ما باید خودمان، خودمان را ترجمه کنیم. هرچند از این حقیقت نیز نمی‌توان به سادگی گذشت، این روند کاملاً دوسویه است. نظامگان هدف یعنی نظامگانی که قرار است خواننده این ترجمه‌ها باشد باید بخواند آنها را بخواند به عبارتی، پذیرنده آنها باشد، زیرا بی‌شک این ترجمه‌ها پر از عناصر فرهنگی خواهد بود که شاید در وهله اول خوانش متن را دشوار سازند، به قول لارنس ونوتی این ترجمه‌ها ترجمه‌هایی مقاوم خواهند بود. و اگر این خوانندگان که معمولاً خود را برتر نیز می‌دانند علاقه‌ای به خواندن نشان ندهند بی‌شک این سیر متوقف خواهد شد. باری دست کم می‌توان امیدوار بود به روزی که فرهنگ گفتگو چنان همه‌گیر شود که دیگر، همسایگان دور و نزدیک خود را دشمن و دیگران فرض نکنیم، شاید تنها راه تعبیر این رویا این باشد که همه خود را شریک در یک نظامگان جهانی ببینم.

منابع:

* تمام منابع این مقاله به زبان انگلیسی بوده و نگارنده آنها را به فارسی برگردانده است.

Munday, Jeremy (2001) *Introducing translation studies: theories and applications*, London: Routledge.

Baker, Mona (1998) *Routledge encyclopedia of Translation Studies*, New York : Routledge.

Calzada Perez Maria (2003) *Apropos of Ideology*, Manchester: St. Jerome.

Venuti, Lawrence (2000) *The Translation Studies Reader*, New York: Routledge

www.poetictoday.com (volume 11/1991) retrieved at 7/ July/ 2005

<http://www.unesco.org/dialogue2001/index.html> retrieved at 14/may/2005

<http://sincronia.cucsh.udg.mx/spring01.htm> retrieved at 14/may/2005

در آینه تاریخ

علی اکبر عابدیان

پس از تسلط اعراب بر ایران، فتوحات پی‌درپی آنها، و نیاز بنی‌امیه به کارگزارانی جهت اداره سرزمینهای وسیع فتح شده، ایرانیان تدریجاً به دستگاه خلافت و امور دیوانی وارد شدند و با عناوین **مترجم**، مشاور، مسئول خراج و ... دستگاه اجرائی خلفا را به دست گرفتند و تدریجاً با نفوذ در گروههای مخالف خلافت و کمکهای تاریخی به شکل‌گیری عباسیان، با امحاء قدرت اموی و به قدرت رسیدن بنی‌عباس، بیشتر امور دیوانی عباسیان را در اختیار گرفتند.

اکثر کاتبان و کارگزاران قدرت دیوان‌سالاری عباسیان، ایرانی و یا ایرانی‌تبار بودند و پس از آمیختگی این کارگزاران با امور فرهنگی حکومت، اولین آمیزه‌های فرهنگی پایه‌گذاری شد و ایرانیان با **ترجمه** متون قدیم به یاری تحکیم پایه‌های حکومت عباسیان پرداختند.

المسعودی در جلد سوم مروج‌الذهب آورده است که قبل از دوره بنی‌عباس و در عهد خلفای اموی نیز ایرانیان با موضوع **ترجمه** به کمک حکومت شتافته بودند و معاویه نخستین حاکمی بود که برای استفاده از انواع حرب‌ها و سیاستهای به‌کار گرفته شده در دستگاه حکومتی ایرانیان، دستور **ترجمه** متون فارسی به عربی را صادر کرد.

شوقی ضیف نیز در کتاب تاریخ *الارب العریبی* نقل کرده است که هشام بن عبدالملک دستور **ترجمه** متون مربوط به اساس دولت ساسانی و انتظام سیاسی آن را صادر کرد. "کما یروی انه نقل لهشام، کتاب عن الفارسیه یتحدث عن الدوله الساسانیه و نظمها السیاسیه."

رونق و گسترش موضوع **ترجمه** از زبانهای مختلف به زبان عربی، مدتها اعراب را از تصنیف و تألیف و تدوین متون عربی مانع گشت و رکود ضربه‌زنده‌ای را به سیر ارتقاء فرهنگ ادب عرب موجب شد. "... فکانت العرب فی صدر الاسلام لا تعتنی لشیء من العلوم الا بلغتها و معرفه احکام شریعتها..." (مقدمه کتاب *کشف الظنون - حاجی خلیفه*)

صدور نامه از ایران برای ترجمه!

در زمان آقا محمدخان، ناپلئون نامه‌ای فرستاده بود که علیرغم میل انگلیسی‌ها، با ایران کنار بیاید. این جا [در ایران] کسی بلد نبود که نامه بخواند. این نامه را به بغداد فرستادند. آنجا یک کسی آن را **ترجمه** کرده و گفته بود که ناپلئون نامی است که اظهار عبودیت می‌کند. کسی را نداشتیم [که **ترجمه** کند]. حتی وقتی می‌خواستیم سفیر بفرستیم به انگلستان، کسی نمی‌رفت: هیچ کس زبان بلد نبود. بعد هم نمی‌رفتند در فرنگ گوشت غیر اسلامی بخورند.

مصاحبه با عبدالحسین نوابی، کتاب *هفته*، ش ۱۷۴، ۵ اردیبهشت ۱۳۸۳

شماره‌های ۱۳ و ۱۴ مطالعات ترجمه و شماره ۴۲ فصلنامه مترجم منتشر شد.

